

20

50

ΑΚΑΔΗΜΙΑ ΑΘΗΝΩΝ

ΚΕΝΤΡΟΝ ΕΡΕΥΝΗΣ
ΤΗΣ ΕΛΛΗΝΙΚΗΣ ΛΑΟΓΡΑΦΙΑΣ
ΑΝΑΓΝΩΣΤΟΠΟΥΛΟΥ 14
ΑΘΗΝΑΙ (136)

ΚΕΝΤΡΟΝ ΛΑΟΓΡΑΦΙΑΣ
ΛΑΟΓΡΑΦΙΚΟΣ ΑΤΛΑΣ

Αριθ. Έρωτ. *Μουσ. τμή. 157/1973*

Α¹
ΕΡΩΤΗΜΑΤΟΛΟΓΙΟΝ
ΔΙΑ ΓΕΩΡΓΙΚΑ ΕΡΓΑΛΕΙΑ

ΚΑΙ ΚΑΤ' ΕΘΙΜΟΝ ΠΥΡΑΣ

ΑΚΑΔΗΜΙΑ

ΑΘΗΝΩΝ

ΑΘΗΝΑΙ 1968
ΕΚ ΤΟΥ ΕΘΝΙΚΟΥ ΤΥΠΟΓΡΑΦΕΙΟΥ

ΑΚΑΔΗΜΙΑ

ΑΘΗΝΩΝ

1. Ἐξεταζόμενος τόπος (χωρίον, κωμόπολις) ... **Ν. Α. Π. Η.** .....
 (παλαιότερον ὄνομα: **Κλωμινίδες**), Ἐπαρχίας **Μηθύνης**,
 Νομοῦ ... **Λ. Ε. Σ. Β. Ο. Υ.** .....
2. Ὄνοματεπώνυμον τοῦ ἐξετάσαντος καὶ συμπληρώσαντος **Σβιντε-
 ρίκος Ἰωάννης. Σ.** ἐπάγγελμα ... **Διδάσκαλος** ...
 Ταχυδρομικὴ διεύθυνσις ... **Νάτιη - Λέσβου** .....
 Πόσα ἔτη διαμένει εἰς τὸν ἐξεταζόμενον τόπον ... **<5>** .....
3. Ἀπὸ ποῖα πρόσωπα κατεγράφησαν αἱ παρατιθέμεναι πληροφορίες :
 α) ὄνομα καὶ ἐπώνυμον ... **Θεοδώρου Νικολάου** ...

.....
 ἡλικία ... **59 ἐτῶν** ... γραμματικαὶ γνώσεις ... **1ης Σχολάρχου** ...
 ..... τόπος καταγωγῆς ... **Νάτιη** .....

β) **Παναγιώτης Καπετανός** ... **66 ἐτῶν** ... ἐκ **Νάτιης** ...

Α'. α'. ΤΑ ΓΕΩΡΓΙΚΑ ΚΤΗΜΑΤΑ ΠΡΟ ΤΟΥ 1920

- 1) Ποῖαι ἀγροτικαὶ περιοχαὶ προωρίζοντο διὰ σποράν καὶ ποῖαι διὰ
 βοσκήν ποιμνίων ; **Δεν ὑπάρχουν ἰδιαιτέραι περιο-**
χαὶ διὰ σποράν καὶ ἰδιαιτέραι διὰ ποιμνία.
 Ὑπάρχουν αὗται χωρισταὶ ἢ ἐνηλλάσσοντο κατὰ χρονικὰ διαστή-
 ματα ; **Εν ἡλλάσσοντο κατὰ χρονικὰ διαστήματα.**
- 2) Εἰς ποίους ἀνῆκον ὡς ἰδιοκτησίαι ; α) εἰς φυσικὰ πρόσωπα,
 δηλ. εἰς τοὺς χωρικοὺς· β) εἰς γαιοκτήμονας (Ἕλληνας ἢ ξένους, ὡς
 π.χ. Τούρκους)· γ) εἰς Κοινότητας· δ) εἰς μονὰς κλπ. ....
Εἰς φυσικὰ πρόσωπα, εἰς τοὺς χωρικοὺς ἀποκλειστικὰ.
- 3) Ὁ πατὴρ διατηρεῖ τὴν περιουσίαν του συγκεντρωμένην καὶ μετὰ τὸν
 γάμον τῶν τέκνων του, διανεμομένης ὑπ' αὐτῶν μετὰ τὸν θάνατόν
 του ; **Ἡ περιουσία διανέμεται κατὰ τὸν γάμον**
αὐτῶν τέκνων. Ὁ πατὴρ κρατεῖ τὰ «κηρυκεῖα».

β'. 1) Οί κάτοικοι ασχολούνται μόνον εις τὴν γεωργίαν ἢ μόνον εις τὴν κτηνοτροφίαν ; ἢ συγχρόνως εις ἀμφοτέρας, δηλ. τὴν γεωργίαν καὶ τὴν κτηνοτροφίαν ; Ἀσχολεῖνται καὶ εἰς τὴν γεωργίαν καὶ εἰς τὴν κτηνοτροφίαν. Συγχρόνως...

2) Οἱ τεχνῖται (δηλ. οἱ βιοτέχναι) ασχολοῦνται ἐν παρέργῳ καὶ εις τὴν γεωργίαν ; Βεβαίως, κ. τ.οῖ. πατέρες τοῦ γένους ἐμὸν ζυγαρίζαν τὴν ἐργασίαν.

γ'. 1) Εἰς τὰ μεγάλα κτήματα : τῶν γαιοκτημόνων (τσιφλικούχων), τῶν μοναστηρίων ποῖοι εἰργάζοντο εἰς αὐτά ; καὶ ὑπὸ ποίους ὄρους ὡς ἄτομα ἢ μὲ ὀλόκληρον τὴν οἰκογένειάν των ; Δὲν ὑπῆρχεν... τσιφλικούχοι...

2) Πῶς ἐκαλοῦντο οὗτοι ; (κολλῆγοι, σέμπροι, μισακάτορες, σημακατόροι κλπ.)... Ποία ἦτο ἡ κοινωνικὴ τῶν θέσις ; ...

3) Ποία ἦτο ἡ ἀμοιβή των ; (εἰς εἶδος ἢ εἰς χρήμα ;) ...

4) Ἐχρησιμοποιοῦντο καὶ ἐργάται ; ἐποχικῶς, δηλ. διὰ τὸ θέλημα, τὸ ἀλώνισμα, τὸν τραυγῆτόν ἢ δι' ὅλον τὸν χρόνον ; Ἀπὸ ποῦ προήρχοντο οὗτοι ; ἦσαν ἄνδρες μόνον ἢ καὶ γυναῖκες ; ποίαν ἀμοιβὴν ἐλάμβανον ; ἡμερομίσθιον εἰς χρήμα ἢ εἰς εἶδος ; ...

Ἐχρησιμοποιοῦνται ἐργάται... ἄνδρες καὶ γυναῖκες... ἢ ἀμειβόμενοι... ἢ τοῖς εἰς χρήμα καὶ εἰς εἶδος (εἰκόρς)...

5) Ἐχρησιμοποιοῦντο καὶ δοῦλοι (ὑπηρέται) ἢ δοῦλαι ; Ἐὰν ναί, ἀπὸ ποίους τόπους προήρχοντο ; Ναί, ὑπῆρχον... Παῖδες (παράγοντες καὶ παρακώρες) ἀπὸ φτωχῆς οἰκογένειας ποὺ δούλευε διὰ ἑνὸς κοττοῦ ψαλίου.

6) α) Οἱ νέοι καὶ αἱ νέαι τοῦ τόπου ποῦ ἐπῆγαιναν δι' ἀνεύρεσιν ἐργασίας ; Παλλοὶ... φτωχοὶ... ἐφεύγον... εἰς τὴν Ἀνατολήν (ἐν Ἀσίᾳ)...

β) Ἐπῆγαιναν ἐποχικῶς : ὡς ἐργάται... ἢ ὡς τεχνῖται κτίσται, γύφτοι (σιδηρουργοί), βαφεῖς (μπογιατζήδες), πρᾶματευτάδες (ἐμποροὶ) κλπ. ; Κυρίως... ἐφεύγον... τινὲς...

Ἄλλοι... καὶ ἐπὶ οὐρεσίν... τοῖς φθινοπώρῃς... ἐργάζοντο δι' ἀγροτικῆς ἐργασίας.

- δ'. 1) Πώς ἐλιπαίνοντο παλαιότερον τὰ χωράφια: με ζωϊκὴν κόπρον (βοῶν, αἰγοπροβάτων κλπ.), φυτικὴν (με καυσίν: α) τῆς καλαμῖας μετὰ τὸν θερισμόν, β) τῶν θάμνων κλπ.) ἢ με κάλυψιν (παράχωμα) χλόης (τριφυλλιοῦ, λαθουριοῦ κλπ.) δι' ὀργώματος; ....

Χερσὶν... ἢ... ζωϊκῶν... κάπρην...
.....
.....

- 2) Πότε ἐγίνε τὸ πρῶτον χρῆσις χημικῶν λιπασμάτων εἰς τὸν τόπον σας; Νέα... τῶν... Β... Πάρι... Πάρι... 1956-1957...

- ε'. Ἀπὸ πότε χρησιμοποιοῦνται: τὸ σιδηροῦν ἄροτρον καὶ αἱ γεωργικαὶ μηχαναὶ εἰς τὸν τόπον σας; Εἰς... ἐχρησιμοποιεῖται... τῶν...

Εἰς... ἄροτρον... Τρακτέρ... ἔφεραν... τοῖς 1965... χωρὶς ἐδάφεια...

- 1) Σιδηροῦν ἄροτρον (τύποι αὐτοῦ, δηλ. μονόφτερο, δίφτερο κλπ.). Εἰς ποῖα κτήματα ἐχρησιμοποιεῖτο (ἢ χρησιμοποιεῖται) κάθε τύπος;

Ποῖος κατεσκεύαζε τὸ ἄροτρον αὐτό; ἢ ἀπὸ ποῦ ἐγίνετο ἡ προμήθεια αὐτοῦ; Ἐχρησιμοποιεῖται... εἰς... τῶν... ἐδάφειαν...

ἄροτρον... δόξω... καὶ... περὶ...
.....

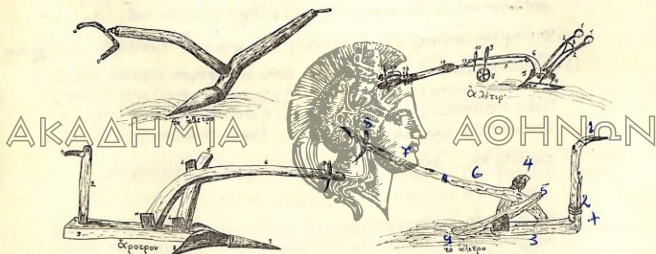
Παραθέσατε σχεδιαγράφημα (ἢ φωτογραφίαν) ἐκάστου τύπου σιδηροῦ ἄρότρου με τὰς ἀντιστοίχους ὀνομασίας τῶν μερῶν αὐτοῦ, ὡς τοῦ κατωτέρω παρατιθεμένου. ....

1. Χερσὶς... 4. Μπίτιρ... 7. Μπουχαλίκ... 10. Κανκεκλίς...
2. Ίκλινμαστα... 5. Κούβ... 8. Χαλιῶς...
3. Πικιδάρ... 6. Σπιδ... 9. Ἐκλεφές...

- 2) Τρακτέρ (ἀπὸ πότε εἶναι ἐν χρήσει;) ... 1965...
3) Μηχανὴ θερισμοῦ ὄχι... Δὲν... τῶν... ἐξοπλισμῶν...
.....

- 4) Μηχανή δεσίματος τῶν σταχύων (δεματιῶν). Ὅχι.....
- 5) Μηχανή ὀλωνισμοῦ ... Ὅχι.....
- στ'. 1) Τὸ ξύλινον ἄροτρον. Ποῖος κατεσκεύαζε (ἢ κατασκευάζει) τὸ παλαιὸν ξύλινον ἄροτρον. Οἱ Ἰεῖοι. οἱ γυμναχοὶ. ὑπάρχουσι καὶ ἐφ' ἑκαστῇ ἐπὶ τῆς κατασκευῆς. φέρωντες... ἑ. αἰετράς.....
- .....
- 2) Ποία ἦτο ἡ μορφή τοῦ παλαιοῦ ξυλίνου ἀρότρου εἰς τὸν τόπον σας καὶ ποία εἶναι σήμερον. Ποῖαι διαφοραὶ ὑπάρχον (ἢ ὑπάρχουν) εἰς τὸ χρησιμοποιούμενον ἄροτρον εἰς τὸν τόπον σας ἀπὸ τὰ εἰκονιζόμενα ἐνταῦθα ;

- 3) Ἰχνογραφήσατε τὸ ξύλινον ἄροτρον⁽¹⁾ καὶ τὸν ζυγὸν ὡς ἀπαντᾶται εἰς τὸν τόπον σας καὶ παραθέσατε τὰ ἀντιστοιχοῦντα εἰς τοὺς ἀριθμοὺς ἐν χρήσει ὀνόματα τῶν διαφόρων μερῶν καὶ τῶν ἐξαρτημάτων αὐτοῦ.

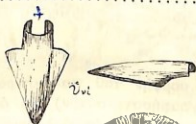
1. Χαρίδα	6. Μπουχαλικ	11. ....
2. Ἰκλακαστε	7. Ἰκλακίς	12. ....
3. Ποδάρι	8. Καντικλικ	13. ....
4. Σπιάθ	9. Νετάρ	14. ....
5. Κουλάκια	10.	15. ....

(1) Ἐάν εἶναι δυνατόν ἀποστείλατε καὶ φωτογραφίαν.

(Εάν υπάρχουν διαφοραί, δύνασθε νὰ μεταβάλετε τὴν ἀνωτέρω ἀρί-
θμῳσιν).

- 4) Τὸ ὕνι. Τὸ ὕνι τοῦ ξυλίνου ἀρότρου ἦτο (ἢ εἶναι) μιᾶς μορφῆς διὰ τὴν ἀροτρίασιν ὅλων τῶν εἰδῶν τῶν χωραφιδῶν ; δηλ. τῶν χωματερῶν (λιβάδια, κῆποι) καὶ τῶν πετρωδῶν. — Ἰχνογραφῆσατε ἢ φωτογραφήσατε τὸ ἐν χρήσει ὕνι (ἢ τὰ ἐν χρήσει, ἐάν εἶναι διαφόρων τύπων) καὶ σημειώσατε τὴν χρῆσιν ἐκάστου.

τὸ ὕνι... ἦτο... ἐκ... ξύλου... διὰ τὴν ἀροτρίασιν
χωραφιδῶν... ἐδῶ... περιεχῶς.....

- 5) Ποῖον τὸ σχῆμα τῆς σπάθης τοῦ ἀρότρου; ἦτο... ἐκ... ξύλου.

Πελεκυειδὲς... ἐκ... ξύλου... ἐδῶ...

- 6) ἦτο (ἢ εἶναι) κατασκευασμένη ἐκ ξύλου ἢ σιδήρου; (ἢ ἐκ... ξύλου...)

- 7) Ἔργαλεῖα διὰ τὴν κατασκευὴν καὶ ἐπιδιόρθωσιν τοῦ ἀρότρου (π.χ. σκεπάρνι, πριόνι, ἀρίδι, ἀρνάρι, ξυλοφάι κλπ.).....

Σκεπάρνι... Πριόνι... Μπουρτζῆ... Ἀξάνι...

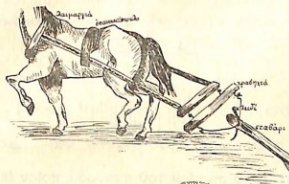
πριόνι

ἀρίδι

ὕνι ἢ ξυλοφάι (ἀρνάρι)

Περιγράψατε και σχεδιάσατε (ή φωτογραφήσατε) την σκευήν,
 τήν ὁποίαν φέρει τὸ ἄλογον ἢ ἄλλο ζῶον διὰ νὰ προσδεθῇ
 εἰς αὐτήν τὸ ἄροτρον... *Προβλεῖται... φωτογραφία,
 Με... δύο... ζῶα... ὅπως... ἐν... ζευγαρίῳ...*

ζ'. Ἀροτρίασις (ὄργωμα) καὶ σπορά.

α) Ποῖος ὥργωνε παλαιότερον (ἢ σήμερον) ; 1) ἄνδρας (ὁ ἰδιοκτήτης
 τοῦ ἀγροῦ ἢ ἄλλος)· 2) γυναῖκα· 3) ὑπηρέτης. Σημειώσατε ποῖα
 ἢ συνήθεια εἰς τὸν τόπον σας. *Παλαιότερον... ἰδιοκτήτης
 καὶ... οἱ παραχθῆαι... ζυγαρι... βαν... ἰδιοκλήται
 ἢ... πληρέν... ἐργασι...*

β) 1) Περιγράψατε λεπτομερῶς, πῶς γίνεται τὸ ζεύξιμον τῶν βοδιῶν (ἢ
 τοῦ βοδιοῦ, τοῦ ἀλόγου) εἰς τὸ ξύλινον ἄροτρον. (Παραθέσατε,
 εἰ δυνατόν, καὶ φωτογραφίαν) .. *Περιγράφεται... ἰδιαυτέρως.*

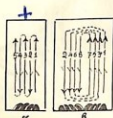
2) Πῶς γίνεται τὸ ζεύξιμον εἰς τὸ σιδηροῦν ἄροτρον.....

3) Πῶς κατευθύνει ὁ γεωργὸς τὰ ζευγμένα ζῶα (ἢ τὸ ζῶον) κατὰ τὸ
 ὄργωμα· μὲ σχοινί, τοῦ ὁποίου τὰ ἄκρα ἔχουν δεθῇ εἰς τὰ κέρατα
 τῶν ζῶων ἢ ἄλλως ; (Περιγραφή καὶ σχεδιάσμα ἢ φωτογραφία).
*Με... ζῶα... ζευγαρι... ἄχων... οἱ... ἐν... τὰ κέρατα
 τῶν βοδιῶν...*

- 4) Σχεδιάσατε πώς ἐγίνετο παλαιότερον (ἐπίσης πώς γίνεται σήμερον) τὸ ὄργωμα. Ὁργώνεται τὸ χωράφι με ἀνοιγομένας αὐλακας (αὐλακιές) κατ'εὐθείαν γραμμὴν, ὥς τὸ κατωτέρω σχεδιάγραμμα(α);

Με εὐθείες αὐλακίαι, πρὸς τίς... ..

ἢ ὀργώνεται περιφερειακῶς ὥς εἰς τὸ σχεδιάγραμμα (β);

Σημειώσατε μετὰ τὸ σημεῖον τοῦ σταυροῦ, ποῖον ἐκ τῶν ὀργωμάτων τούτων (α, β) εἶναι ἐν χρήσει εἰς τὸν τόπον σας. Ἐὰν ὑπάρχῃ ἄλλος τις τρόπος ὀργώματος σχεδιάσατε καὶ περιγράψατε αὐτόν.

- 5) Ἡ σπορὰ καὶ τὸ ὄργωμα τοῦ ἀγροῦ ἐγίνετο (ἢ γίνεται ἀκόμη) εἰς λωρίδας (δηλ. σπορές ἢ σποριές, ντάμιες, σιασιές, μεσθράδες κ.λ.π.);

Με σπορίαν αὐτοματὴν ἐχωρίζοντο... ..

Πῶς ἐχωρίζετο ἡ λωρίς (ἢ σποριά); με αὐλακίαν; Ναι... ..

- 6) Ποῦ ὑπάρχει ἡ συνήθεια νὰ γίνεται ἡ σπορὰ τοῦ σίτου καὶ ἄλλων δημητριακῶν μόνον με σκαπάνην, δηλ. νὰ μὴ χρησιμοποιητῇ ἀροτρον;

Σε εἰνὸν καὶ βραχύνον περὶ... ..

- 7) Ποῖοι τρόποι ἢ εἶδη ὀργώματος (ἀροτριάσεως) ἦσαν ἐν χρήσει παλαιότερον (ἢ σήμερον). Δηλ. ἡ διάνοιξις τῶν αὐλάκων μετὰ τὸ ὕνι: καθέτως, πλαγίως, βαθιά κλπ.

Ἡ διάνοιξις τῶν αὐλάκων γινέταν ἐν τῷ ὕνι πλαγίως, ἐπὶ τῷ ἑλῶς ἐπὶ τῷ χωράφει ὀρχωθῆναι ὅλο, ἀνοίγον αὐλάκας καθέτως ἀπὸ τῶ ἐπιφάνειο τοῦ χωράφους εἰς τὸ βαθύτερον γὰρ νὰ πιάσῃ τὰ νερά τῶ βροχῆς.

Εἰς ποῖα ὀργώματα (σποράς) γίνεται χρήσις τῶν τρόπων τούτων
ἢ ἄλλων. . . . .

γ) Ἀροτριάσεις (ὀργώματα) τοῦ ἀγροῦ πρὸ τῆς σπορᾶς :

- 1) Διὰ τὴν σπορὰν δημοτριακῶν. Πόσα ὄργωματα ἐγίνοντο (ἢ γίνονται) καὶ πότε, δηλ. κατὰ ποίαν χρονικὴν περίοδον. Πῶς λέγονται (ὀνοματολογία) τὰ ὄργωματα αὐτά π.χ. καλλουργία, διβόλισμα, γύρισμα κλπ. *Γινάσκω... τὸ... χωράφι... ἑνταῖς, ἀλλ... ἀνελξαῖ... ἐπερὰ... ἐ... ὁφθαλμῶν... (ἐπερὰ... ἐβίβω... ἐβίβη... κ.κ.) καὶ... τὸ... φθινόπωρον... γινώσκω... ἐπερὰ... τὸ... ἐπιδρομή... ἐπὶ... ἴδω... χωράφι... —*

- 2) Διὰ τὸ φύτευμα κηπευτικῶν. (Ἀποστήσατε ὁμοίως, ὡς ἂνωτέρω)

δινόντων καὶ ἐρευνῶντες τοὺς χυδαίους
 ΔΗΜΙΑ ΤΑΙΣ ΚΑΤΑ ΤΟ ΕΥΑΓΓΕΛΙΟΝ

- 3) Ἐπὶ πόσα ἔτη δέον νὰ ἀφελθῇ ἀσπάρτον τὸ χωράφι, δηλ. εἰς ἀγρὰ-
νάπαυσιν, διὰ νὰ σπαρθῇ κατόπιν σιταὶ ἢ ἄλλο δημητριακόν...

Παρά... χρόνια... Όσα περισσότερα χρόνια... έβλεπε... το χωρι-
φι... αὐκένους, ἀκαλνέρτου τόσο ἀπέδιδε περισσότερον...
Πόσα ὀρνίθια νύκτα διὰ κάθε εἶδος καλλιέργειας (αἶμα, κ.ο.κ.)

- 4) Πόσα ὀργάματα γίνονται διὰ κάθε εἶδος καλλιέργειας (σίτου, κριθῆς, ἀραβοσίτου, ψυχανθῶν, κηπευτικῶν εἰδῶν κλπ.) καὶ κατὰ ποίαν ἐποχὴν; 1) Ζηκεια... καὶ 2) Σφαραγε.....

- 5) Ποία εργαλεία ή σκεύη χρησιμοποιούνται: α) κατά την σποράν.
π.χ. τὸ δισάκι· εἰς αὐτὸ περιέχεται ὁ σπόρος καὶ ἐξ αὐτοῦ λαμβανόμενος διασκορπίζεται ἐπὶ τοῦ ἐδάφους ; .....

...Ο χερμπές... (διεσκή.)... Περιχέται... 6 σπόροι...

- β) Μὲ ποῖα γεωργικὰ ἐργαλεῖα (ἢ τυχὸν ἄλλα μέσα): 1) καθαρίζονται: τὸ ποδάρι, τὰ φτερά (παρουτία) κ.ἄ. καὶ τὸ ὕνι κατὰ τὴν ἀροτρίασιν (ὄργωμα, ἀλέτρισμα, κάμωμα κλπ.) ἀπὸ τὸ χῶ-

μα ἢ τὰ χόρτα, ριζίδια, τὰ ὁποῖα κολλῶνται εἰς αὐτά. Μὲ ἑλλειψοειδῆ σιδηρὰν ράβδον, ἢ ὁποῖα ἔχει τοποθετηθῆ εἰς τὸ ἐν ἄκρον τοῦ βουκέντρου ἢ μὲ ἄλλον τρόπον; Υπάρχει.. ἢ ἀβέντρα

(βουκέντρα). ἐκ. Ξύλου.. 1, 20 ft. 1 ἡμέρας. Ἀπὸ τοῦ τ. κ.
αἰμα. ὑπάρχει. καρφί (μαφαί?). καὶ καὶ μένερων. τεβόδια
καὶ. ἀπὸ τοῦ αἰλλ. ἢ ἀξ. α. λ., γίδερα. πετι. λα. κε. ε. το...
κατάλλου καὶ εἰς αὐτό.

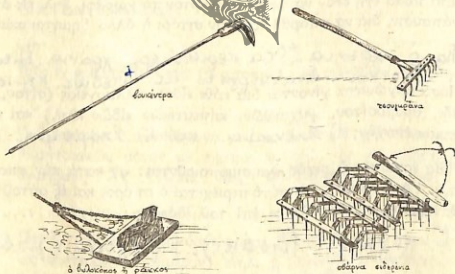
2) Γίνεται μετὰ τὸ ὄργωμα ἰσοπέδωσις τοῦ χωραφιοῦ (σβάρνισμα, διβόλισμα); ἡ ἀλίστα... τὰ. βο. το. εὐ. ρ. ε. α. ... τ. ε. ...

πὺν.. βο. λ. ε. ε. ρ. ο. ....

3) Ἡ σκαφή μερῶν τοῦ ἀγροῦ ποῦ δὲν ἔχουν ὀργωθῆ (μὲ σκαλίδα, τσάπι κ. ἄ.); Νὰ γίνῃ εἰς τὴν θέσιν τῶν ὡς ἄνω (1-3) ἐρωτημάτων περιγραφὴ ἐκάστου ἐν χρήσει ἐργαλείου καὶ νὰ παρατεθοῦν σχεδιάσματα ἢ φωτογραφίαι. (Παρατίθεται ἐνταῦθα ἐνδεικτικῶς σχεδιάσματά τινων ἐκ τούτων).

.. Περιγράφεται.. ἢ. βο. λ. ε. ε. ρ. ο. ...

ΑΚΑΔΗΜΙΑ..... ΔΘΗΝΩΝ

γ) Ἐργαλεῖα διὰ σκάψιμον καὶ σκάλισμα τοῦ ἀγροῦ ἢ τοῦ κήπου· π.χ. ὁ κασμάς, ἢ τσάπα κ. ἄ. (Σημειώσατε τὸ ὄνομα, τὴν χρῆσιν

ἐκάστου καὶ παραθέσατε ἰχνογράφημα ἢ φωτογραφίαν) .....

Ὁ κατὰ τὸν Κιοι Λοι κτλ. ... τὸ πα...

- 6) Ποῖα πρόσωπα βοηθοῦν τὸν ζευγολάτην (ἢ ζευγάν) εἰς τὸ ὄργανον καὶ πῶς καλοῦνται οἱ βοηθοὶ οὗτοι ὥς καὶ αἱ ἐργασίαι ποῦ ἐκτελοῦν

Ὁ... χαρτεφτεκτλ... (Πρόσωπα... τῆς... ὁ... ἐργα...)

- 7) Ποῖα χωράφια ἐκαλλιεργοῦντο (ἢ καλλιεργοῦνται) διὰ τὴν σπορὰν ὀσπρίων. Πῶς ἐγένετο ἡ σπορά καὶ ἡ καλλιέργεια ἐκάστου εἶδους...

Περὶ χωράφια... ὁ... ἐργα...

- 8) Ποῖα χωράφια ἐκαλλιεργοῦντο (ἢ καλλιεργοῦνται) διὰ τροφὰς τῶν ζώων π.χ. ρόβη, σανόν, τριφύλλι κ.ά. Ἡ περὶ τῶν παραχρῆς...

Τριφύλλι... τὸ... ἐργα... καὶ τὸ... ἐργα...

τὸ... ἐργα... ἐργα... ἐργα... ἐργα...

- 9) Πῶς ἐγένετο πρὸ τοῦ 1920 (ἢ σήμερον) ἡ καλλιέργεια τῶν γεωμηλῶν ἐσπέρνουντο ἢ ἐφυτεύοντο εἰς αὐλάκια ἢ πρασιῆς (βραγιῆς)

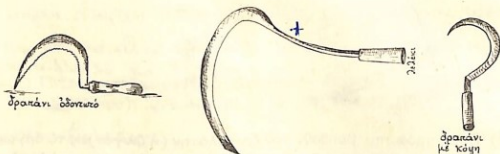
καὶ ἄλλως. Ἡ... ἐργα... ἐργα... ἐργα...

Β'. ΘΕΡΙΣΜΟΣ

α. Ἔργα εἰς θερισμῷ.

- 1) Μὲ ποῖον ἐργαλεῖον ἐθερίζοντο παλαιότερον τὰ δημητριακά. (Παραθέσατε τὸ ὄνομα καὶ ἰχνογράφημα ἢ φωτογραφίαν αὐτοῦ)

π.χ. με τὸ δρεπάνι, τὸ μαχαίρι κλπ.) Δρεπάνι β.ε...
 κόψη... με τὸ δρεπάνι... β.ε... σταυρὸν...
 .....
 .....

Ἐάν ἦσαν (ἢ εἶναι ἀκόμη ἐν χρήσει) διαφορῶν ειδῶν δρεπάνια ἢ ἄλλα μέσα θερισμοῦ, παρακαλοῦμεν νὰ τὰ περιγράψετε· ἐπίσης νὰ σχεδιάσετε τὰ ἐργαλεῖα ἢ νὰ τὰ φωτογραφήσετε. ....
 .....
 .....

ΑΚΑΔΗΜΙΑ ..... ΑΘΗΝΩΝ

- 2) Με δρέπανα ἢ με ποῖα ἄλλα ἐργαλεῖα (π.χ. κόσες) ἐθερίζοντο (ἢ θερίζονται) τὰ χόρτα (π.χ. τὸ τριφύλλι κλπ.) διὰ τροφὴν τῶν ζώων· (βλ. παράδειγμα εἰς τὴν κατωτέρω εἰκόνα). *Κλαδευτήρι*
κατὰ ἀρχαίς, ἀρχαίον ἢ
κόσα ὡς ἡ εἰκὼν.

- 3) Ἡ λεπίς (δηλ. ἡ κόψη) τοῦ δρεπανιοῦ ἢ ἄλλου θεριστικοῦ ἐργαλείου ἦτο ὁμαλὴ ἢ ὀδοντωτὴ; (Σχεδιάσατε αὐτήν). *Ὁμαλὴ*
Σπαῖνα... ὀδοντωτὴ...
 .....
 .....
 4) Πῶς ἦτο κατεσκευασμένη ἡ χειρολαβὴ του· (σχεδιάσατε ἢ φωτογράφησατε αὐτήν). Ὁ σιδηροῦς σκελετὸς πῶς ἐλέγετο; .....
Σκελετὸς... χειρολαβή... Ὁ σιδηρεὺς... σκελετὸς
ἐλέγχετο... ἀετιπίδα...
 .....

5) Πώς λέγονται τὰ τοποθετούμενα μαζί δράγματα ; Πολλαχοῦ κα-
λοῦνται ἀγκαλιές. .... Δροῦμα .. ἢ .. τεσσέρες .....

γ. Οἱ θερισταί.

- 1) Ποιοὶ θερίζουν : ἄνδρες καὶ γυναῖκες ; Ὑπῆρχον (ἢ ὑπάρχουν)
θερισταί, οἱ ὅποιοι ἦρχοντο ὡς ἐπαγγελματίαι δι' αὐτὸν τὸν
σκοπὸν ἀπὸ ἄλλου τόπου καὶ ποῖον ; Ἄνδρες καὶ .....
γυναῖκες .. ἔδω .. ξέναι .. δὲ .. ὑπάρχοντες .. ἔδω
ἐπιχαισαν .. ἐν τῷ .. Ἰσραὴλ .. (Μ. Ἰσραὴλ) .....

- 2) Πῶς ἡμεῖβοντο οὗτον με ἡμερομίσθιον (μεροκάματο) ἢ κατ'
ἀποκοπὴν (ξεκατῆς). Ποία ἦτο ἡ ἀμοιβή εἰς χρῆμα ἢ εἰς
εἶδος ; Τὸ ἡμερομίσθιον ἦτο μετὰ παροχῆς φαγητοῦ ἢ ἀνευ
φαγητοῦ ; (Παραθέσατε με τὰς πληροφορίας καὶ τὴν σχετικὴν
εἰς τὸν τόπον σας οἰκονομολογίαν). ἔπαιραν .. εἶδος .....
ἔνα .. ἐνίτω .. σῶμα .. ἡμέρα (5-6 ὁκάδα) .. ἢ ..
ἄνα .. ἐνίτω .. κθαίρα .. ἡμέρα .. φαγητοῦ .. ἔδο ..
κῶδε .. ἐργασίῃ .. οἰκογένει .. ἔδοξα .. ἔδε .. τῆς ..
σοδείας .. τῆς .. γῆς .. τῆς .. χειμῶνα ..

- 3) Οἱ ἄνδρες ἢ αἱ γυναῖκες ἔφερόν τι εἰς τὰς χεῖρας πρὸς προφύ-
λαξιν, ἰδίᾳ τῆς ἀριστερᾶς, κατὰ τὸν θερισμὸν ; Ἐπίσης κατὰ
τὴν ἐναρξιν τῆς ἐργασίας τὴν πρώτην ἡμέραν περιεβάλ-
λοντο τι εἰς τὴν μέσσην τοῦ σώματος διὰ νὰ μὴ αἰσθάνωνται
κόπωσην (δηλ. νὰ μὴ πονῇ ἡ μέση των) ; Χρησιμοποιεῖται
τῆς παλαφορέας .. ζύλικα .. στήριγμα .. τῶ ὁσίου .. ἐπερ-
νοῦσε .. εἰς τὰ δάκτυλα .. τῶ ἀριστεροῦ χερμοῦ ..
ἦσαν .. χυριστά .. γὰρ .. νὰ ἀγκυλώσῃ .. τὰ ὁσχεα
καὶ νὰ .. παραλλάσῃ .. τὸ χερί .. ἀπὸ τὰ ἀγκάδια ..

- 4) Ἐδίδετο (ἢ δίδεται) προσοχή ὡς πρὸς τὴν ἡμέραν τῆς ἐβδομάδος ἢ τοῦ μηνὸς καθ' ἣν πρέπει νὰ ἀρχίσῃ ὁ θερισμός ; .....

Δευτέρα... ἢ... Τετάρτη... γινώσκων... ἔκθεσις,
τοῦ... θερισμοῦ.....

- 5) Ἐτραγουδοῦσαν (ἢ τραγουδοῦν) κατὰ τὸν θερισμὸν σχετικὰ τραγούδια ; Καταγράψατε αὐτά. ἔχον... Ἀναφωνητὴν.

ἔντιον... αὐτὸ... διέτιχον...
...ὅταν... βραδυνασθ... ἔβραδυνασθ... χαίροντες καὶ ἐργάζε-
... ἠμυρύνανται... αὐτὸ... ἀφ' ἑκαστοῦ... καὶ... δύνουν... τὴν... παράδει... -

- 6) Ποῦ τὴν τελευταίαν ἡμέραν τοῦ θερισμοῦ, προτοῦ τελειώσουν, ἀφήνουν εἰς τὸ χωράφι ἕνα μέρος αὐτοῦ ἀθήριστον. Τί κάμνουν τοὺς στάχυν ποὺ μένουν ἀθήριστοι ; (Εἰς τινὰς τόπους θερίζον τὸ μέρος αὐτὸ σταυροειδῶς καὶ μὲ τοὺς ἀποκοπέντας στάχυν πλέκουν σταυρὸν ἢ ψάθαν, τὴν ὁποίαν τοποθετοῦν εἰς τὸ εἰκονοστάσι κλπ.).

Περιγράψατε λεπτομερῶς ὅπου ὑπάρχει σχετικὸν ἢ ἄλλο τι ἔθιμον.

Ἐθιμοὶ... ἡμεῖς... τὴν... ἔχον...
ἔχον... ἔχον... ἔχον... ἔχον... ἔχον...
ἔχον... ἔχον... ἔχον... ἔχον... ἔχον...
ἔχον... ἔχον... ἔχον... ἔχον... ἔχον...

ἔχον... ἔχον... ἔχον... ἔχον... ἔχον...
ἔχον... ἔχον... ἔχον... ἔχον... ἔχον...
ἔχον... ἔχον... ἔχον... ἔχον... ἔχον...

δ. Τὸ δέσιμον (δεμάτιασμα) τῶν σταχύν.

- 1) Πότε ἐγένετο τὸ δεμάτιασμα, ἥτοι τὸ δέσιμον, τῶν θερισμένων σταχύν. Ποίαν ἡμέραν ; Ἀμέσως μετὰ τὸν θερισμὸν ; Τὸ ἐσπέρας ἢ μήπως ἔπρεπε νὰ μείνουν οἱ στάχυν εἰς τὸν ἥλιον πρὸς ξήρανσιν καὶ ἐπὶ πόσον χρόνον ; Ἐγένετο... ἔχον... ἔχον...
ἔχον... ἔχον... ἔχον... ἔχον... ἔχον...
ἔχον... ἔχον... ἔχον... ἔχον... ἔχον...
ἔχον... ἔχον... ἔχον... ἔχον... ἔχον...

- τὸ δέκατον· γινώσκων· ἀπὸ· τοῦ· χειροποτέρου
 (τ. ἀφ' ἑαυτοῦ). τὰ δὲ πάντα· ποῖ· δὲ· ἵππορῶσαν.
 τὰ· θέρειον· κρυμολοχοῦσαν· καὶ· ἑλκῶσαν· τὰ· δρο-
 ρία· κρυμολοχίας· καὶ· τὰ· ἔφεραν· γινώσκον·
 ἔχοντα· δὲ· ἡγεμονεύοντα· ἔχοντα· χρηματιστοσύνην
 τὰ· δέκατον· τὰ· ὅποια· εἶναι· καλαφίς· ἀπὸ· βίαν
 ἢ· ἀπὸ· τῶ· ἴδιον· τὸ· εἶναι· (ὅπου· ἵππορῶσαν)
 καὶ· πρῶτον· γινώσκον· τὰ· καλαφίς· καὶ
 πῶς· γινώσκον· εἶναι· καὶ· ἀπὸ· τῶ· ἑαυτοῦ
 ἡμῶν· τὰ· ὅποια· εἶναι· καλαφίς· ἀπὸ· βίαν
 καὶ· πρῶτον· γινώσκον· τὰ· καλαφίς· καὶ
 πῶς· γινώσκον· εἶναι· καὶ· ἀπὸ· τῶ· ἑαυτοῦ

- Ἐπορεύεσθοντο.. ἐκεῖ.. ποῦ.. ἐδίδοντο.. κατὰ.. ἄλεις
ἢ.. β' ἄλεις.. γὰρ.. νὰ.. εἶναι.. εὐκαλοῦται.. φέρματα
των.. καὶ.. ἡ μεταφρὰ.. αὐτῶν.. εἰς.. τὸ.. εὐαγγ.

1) Ἀπὸ πότε ἤρχισεν ἡ καλλιέργεια τῆς πατάτας εἰς τὸν τόπον
 σας ;

Πότε γίνεται ἡ σπορά ἢ τὸ φύτευμα αὐτῆς... κατὰ... τοῦ...
 φεβρουάριον... φεβρουάριον... ἤσαν... ἄντρεϊα...
 (ἐποικιστής)... ἔκδοσαν... τὰ... αὐτῶν... γὰρ... καὶ... διὰ...
 τῶν... ἀπὸ... καὶ... οἱ... παρὰ... ..

- 2) Πῶς ἐγένετο (ἢ γίνεται) ἡ ἐξαγωγή (βγάλισμο) τῶν γεω-
 μήλων ἀπὸ τοῦ χωράφι; Μὲ σκαπάνην, μὲ ἄροτρον ἢ μὲ
 ἄλλον τρόπον. Περιγράψατε τὸ σχῆμα τῆς σκαπάνης, τοῦ
 ἄροτρου κλπ. παραθέτοντες καὶ σχετικὸν σχέδιον αὐτῶν ἢ
 φωτογραφίαν... Τίς... ἔβγαζαν... τοῦ... θεριου... ἔταν
 ἀρχίζαν... οἱ... τοῦ... θού... τοῦ... καὶ...
 γὰρ... καὶ... ἔχον... καὶ... ψεκίζον... ἢ... ἔξαγωγή...
 γίνονταν... ἢ... τῶν... ..

στ. Συγκομιδὴ τοῦ σανοῦ.

- 1) Ἐσυνθίζετο παλαιότερον ἡ διατροφή τῶν ζώων κατὰ τὸν
 χειμῶνα μὲ ξηρὰ χόρτα (π.χ. σανόν, τριφυλλί, βίκον); Ἐσυν-
 ναί, περιγράψατε πῶς ἐγένετο ἡ καλλιέργειά του, ἔπειτα ἡ
 κοπή, ἡ ξήρανσις καὶ ἡ φύλαξις αὐτοῦ... Ναι... Τὰ... γκένκα
 χερσὶ... ἔβγαζαν... φυτόν... τριφυλλί... τὰ... ἐκοίτον
 τὰ... ἐκοίτον... γὰρ... καὶ... τὸ... ἐξήρανον...
 Τελειοποιῶν... γίνετο... καλλιέργεια... βίκον... ἢ... συ-
 γκ... κοπὴν... αὐτοῦ... καὶ... ξήρανσιν... ..
- 2) Πότε ἐθερίζετο ὁ σανὸς καὶ μὲ ποῖον ἐργαλεῖον (δρέπανον, κόσ-
 σαν κ.ἄ.). Κατὰ... τοῦ... καὶ... μὲ... καὶ... δρέπανι
 (Παραθέσατε καὶ σχεδιάσματα ἢ φωτογραφίας) ὁ...
 καὶ... τελειοποιῶν... ἢ... ..
- 3) Ξήρανσις τοῦ χόρτου καὶ δέσιμον. Ποῖα ἐργαλεῖα ἐχρησιμο-
 ποιοῦντο; (Παραθέσατε μετὰ τῆς περιγραφῆς καὶ τὴν σχετι-
 κὴν τοπικὴν λαϊκὴν ὀνοματολογίαν, ὡς καὶ σχεδιάσματα καὶ

φωτογραφίας) Τὸ δὲ ἀποφά... ἦσαν... ὅπως...
 τοῦ... γιταριῶν... τρυγέστερα... χρημεντοχοί...
 τοῦ... λακκο... ἢ... τὴν... κάβα... γὰρ... φρενέχων... τοῦ...
 βαφὸς... ἐκ... βαλὲς (Πεπιδεμένος αὐτοῦ).
 γίνεται περιγραφή

Γ' ΑΛΩΝΙΣΜΟΣ

- α. 1) Μεταφορὰ τῶν δερματιῶν πρὸς άλωνισμόν. Συνκεντρῶνοντο πρὸς τοῦτο ἐπὶ τόπου εἰς τὸ χωράφι ἢ μετεφέροντο εἰς ἄλλην θέσιν, π.χ. εἰς τὸ ἀλώνι, εἰς τὴν αὐλὴν τοῦ σπιτιοῦ κτλ. ....

Εἰς... ἀλώνι... κειβό... χίρω... ἐκ... πέτρης... πού...
 λεχέταν... τοῦ... περιτριγυρίεθα... ἐκ... ἐλκρας... ἢ...
 ἐκ... ἀλώνι... τοῦ... φρενέχων... ὅπως... ἐκ...
 τοῦ... χωραφιοῦ...

- 2) Πῶς καλεῖται ὁ χώρος ὅπου τοποθετοῦνται τὰ πρὸς άλωνισμόν δερμάτια. Εἰς τινος τόπους λέγεται: θεμωνοστάσι, θεμωνιά, θεμωνιάστρα, κλπ. Πῶς γίνεται ἡ τοποθέτησις; εἰς σωρόν; Ὑπάρχει καθωρισμένος τρόπος τοποθέτησεως; ....

Δερμάτιοι... ἀλάνοι... ἐκ...
 ἐκ... σωρόν...

- 3) Ὑπῆρχεν ἀνέκαθεν εἰς τὸν τόπον σας ἀλώνι διὰ τὸν άλωνισμόν τῶν δημητριακῶν; Μήπως ἐγένετο παλαιότερον ὁ χωρισμός τοῦ καρποῦ (τοῦ γεννήματος) ἀπὸ τὰ ἀχυρα εἰς ἄλλον χώρον, δηλ. ὄχι εἰς τὸ ἀλώνι; ....

Πάντατε ἐκ... ἀλώνι...

- 4) Ποῦ κατεσκευάζετο (ἢ κατασκευάζεται) τὸ ἀλώνι. Ἐντὸς τοῦ συνοικισμού, εἰς τὴν αὐλὴν τῆς οἰκίας ἢ ἔξω τοῦ χωρίου; Εἰς ποίαν θέσιν; Ἐξ... τοῦ... χωρίου... ἢ... τοῦ... θείου...
 ἐκ... χωραφιοῦ... ἐκ... ἐκ... ἐκ...
 ἐκ... πλάνη... ὁ... ἐκ...

- 5) Τὸ ἀλώνι ἀνήκει εἰς μίαν μόνον οἰκογένειαν ἢ εἰς περισσοτέρας ;
ἐάν τοῦτο ἀνήκη εἰς πολλές οἰκογενείας, πῶς γίνεται ἡ χρῆ-
σις του, δηλ. μὲ ποίαν σειρὰν καὶ ἐπὶ πόσον χρόνον ; .....

Ἦσαν ἄλλοτε... εἰς... ὅτε... «λεβαδί...» ἔξω... τοῦ...

χωρίον... κοινῶς... ἀλώνισμα... Ἀλόνι... ἔξω... ἡ... ἑώρα
βεραφοῦ τῶν δεσποτῶν

- 6) Ἀπὸ πότε ἀρχεται τὸ ἀλώνισμα καὶ πότε λήγει ; Τὰ κοινὰ τῶν τοῦ-
νω... Τὰ ἀπὸ... τῶν... ἑώρα... καὶ... ἑώρα... τῶν... ἑώρα...

- 7) Εἶδη ἀλωνιῶν (ἀναλόγως τῆς κατασκευῆς των)· π.χ. χωματά-
λωνο (μὲ δάπεδον ἐκ χώματος)· πετράλωνο (μὲ δάπεδον
ἐστρωμένον μὲ πλάκες).

(Περιγράψατε τὴν κατασκευὴν ἐκάστου καὶ παραθέσατε σχε-
διάσμα ἢ φωτογραφίαν αὐτοῦ) Τὰ... πετράλωνο... ἑώρα

χωμάτωνο... ἑώρα... πετράτωνο... Πολλὰ...

εἶναι... περι... ἑώρα... ἑώρα... ἑώρα...

- 8) Πῶς ἐπισκευάζεται τὸ ἀλώνι ἐκάστου ἔτος πρὸ τῆς ἐναρξeos τοῦ
ἀλωνισμού (π.χ. τοῦ χωματάλωνος καθαρισμός αὐτοῦ καὶ
ἐπάλειψις τοῦ δαπέδου καὶ τοῦ γύρω τοιχώματος, ὅπου ὑπάρ-
χει, μὲ πηλὸν ἐκ χώματος ἢ συνήθως διὰ μείγματος κόπρου βοῶν
καὶ ἀχύρων) Ἄλλοτε... γινώσκον... με... ἑώρα... ἑώρα...

βοῶν... καὶ... ἑώρα... ἑώρα... ἑώρα... ἑώρα...

ἑώρα... ἑώρα... ἑώρα... ἑώρα... ἑώρα...

ἑώρα... ἑώρα... ἑώρα... ἑώρα... ἑώρα...

- 9) Ἡ ὥς ἂν προετοιμασία τοῦ ἀλωνιοῦ καὶ ἡ ἐναρξis τοῦ ἀλωνι-
σμοῦ γίνεται ὠρισμένην ἡμέραν καὶ ὥραν ; Ὅπως... καὶ...

τῶ... ἑώρα... ἑώρα... ἑώρα... ἑώρα...

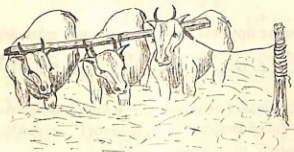
ἑώρα... ἑώρα... ἑώρα... ἑώρα... ἑώρα...

ἑώρα... ἑώρα... ἑώρα... ἑώρα... ἑώρα...

- 10) Πῶς γίνεται ἡ τοποθέτησις εἰς τὸ ἀλώνι τῶν δεματιῶν, ὅπου
ὑπάρχει ἀλωνόστυλος, ὥς καὶ τὸ ἀπλωμα τῶν σταχύων πρὸς ἀλώ-

νισμόν ; Περιγράψατε τὸν τρόπον τοῦτον ἢ οἰονδήποτε ἄλλον.

Ἀλωνίζου... χωρὶς ἄλωνόστυλου... ἢ... καὶ ἄλωνα...
δὲν ἔχει... «ἀλωνα» (λείπει χωρὶς)... καταπατή-
σας... (Ἀκατοδεῖ... περιγραφῆς...).....

11) Πῶς γίνεται τὸ ἄλωνισμα τῶν σταχύων διὰ τῆς χρησιμοπο-
ήσεως ζώων (βοῶν, ἵππων κλπ.).

α) Ἀλώνισμα πρὸς ἀχυροποίησιν τῶν σταχύων διὰ τῆς καταπατή-
σεως αὐτῶν ὑπὸ περιφερομένων ζώων (βοῶν, ἵππων κλπ.).
Πολλαχοῦ τοποθετεῖται πρὸς τοῦτο καθέτως εἰς τὸ μέσον τοῦ ἄλω-
νιῦ ξύλινος στῦλος, ὕψους δυο μέτρων (καλούμενος σπηχερός,
σπρουλουρας, δουκάνη, βουκάνη κ.ά.), ἀπὸ τοῦ ὁποῖου εξαρτῶν-
ται σχοινία, ὥς εἰς τὸ ἀνωτέρω σχεδιαγράφημα, διὰ νὰ συγκρατοῦν-
ται ἀπὸ τὸ ἕτερον ἄκρον τῶν τῶν ζῶα, ὥστε νὰ περιφέρωνται κυκλι-
κῶς, «νὰ ἔρχωνται γύρες», καὶ οὕτω νὰ κόβουν τὰ στάχυα.....

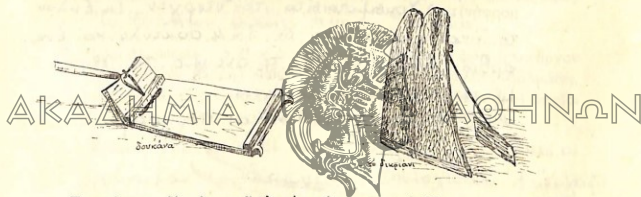
.....Γίνεται... ἰδιαιτέρη... περιγραφῆς...
.....
.....
.....

β) Πῶς ζεύονται οἱ βόες, τὰ ἄλογα κλπ. διὰ τὸν τρόπον τοῦτον τοῦ
άλωνισμού. Πῶς συνδέεται τὸ σχοινὶ ἀπὸ τὸν κάθετον ἄλωνό-
στυλον μὲ τὰ ζῶα; (Εἰς τινας τόπους δένεται τὸ σχοινὶ εἰς θηλειᾶς,
αἱ ὁποῖαι περιβάλλουν τὸν λαιμόν τῶν ζώων. Εἰς ἄλλους τόπους
εἰς τὸ ἄλώνισμα διὰ τοῦ τρόπου τούτου δὲν ὑπάρχει στῦλος εἰς τὸ
μέσον τοῦ ἄλωνιῦ. Τὰ ἄλωνίζοντα ζῶα περιφέρονται συνδεδε-
μένα εἰς σειρὰν διὰ σχοινίου, τὸ ὁποῖον σχηματίζει θηλειᾶς περὶ τὸν
λαιμόν ἐκάστου ζώου. Περιγράψατε ὅπου ὑπῆρχεν (ἢ διατηρεῖται
ἀκόμη) ἄλωνισμός κατὰ τὸν ἓνα ἢ τὸν ἄλλον τρόπον, παραθέτον-

τες καὶ σχετικὰς φωτογραφίας ἢ ἰχνογραφήματα).....

.....Γίνεται...! διαίρεση...Περίχρησις.

- γ) Ποῦ ἀντὶ τοῦ ἄλωνισμοῦ διὰ τῶν ποδῶν χρησιμοποιεῖται καὶ μηχανικὸν ἄλωνιστικὸν μέσον· π. χ. χονδρὴ ἐπιμήκης σανὶς εἰς ἓν τεμάχιον ἢ δύο, προσαρμοζόμενα. Αὕτη ὠπλισμένη εἰς τὴν κάτω ἐπιφάνειαν διὰ κοπτερῶν μεταλλίνων ἐλασμάτων ἢ ἀποσχίδων σκληροῦ λίθου ἐξαρτᾶται ἐκ τοῦ ζυγοῦ ἐξευγμένων ζώων, σύρεται δ' οὕτω κυκλικῶς ἐντὸς τοῦ ἄλωνίου ἐπὶ τῶν ἐστρωμένων σταχύων διὰ τὸν ἄλωνισμόν των.

Σημειώσατε, ἐὰν ἀπαντᾷ εἰς τὸν τόπον σας τὸ ἄλωνιστικὸν τοῦτο μηχανήμα ἢ ἄλλο τι, τὸ ὄνομα αὐτοῦ (π. χ. δουκάννα, δικριάνι, βωλόσυρος), περὶ τῆς κατασκευῆς του, τὸ σχῆμα καὶ τὰς συνήθεις διαστάσεις. Ἀπὸ ποῦ τὸ ἐπρωμηθεύοντο παλαιότερον καὶ σήμερον. Ἐπίσης πῶς γίνεται ἡ χρῆσις του καὶ διὰ ποῖα δημητριακά. Ἠλωνίζοντο (ἢ ἄλωνίζονται) ὅλα τὰ δημητριακὰ μὲ ἄλωνιστικὸν μηχανήμα; Μήπως π.χ. ἡ κριθὴ καὶ τὰ ὄσπρια (κουκιὰ, ρεβίθια κ.ἄ.) ἤλωνίζοντο διὰ τῶν ποδῶν ζώων ζευγνομένων καὶ περιφερομένων ἐπὶ τῶν σταχύων τούτων; .....

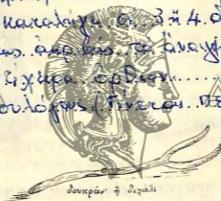
Ἰσπανοὶ...τὸ ἄλωνιστικὸν μηχανήμα...τὸ.....
ὁποῖα...λεγεαί...κ.ν.τοῦχεν...Εἶναι...μὰ...τεγάλιν
σανίδα...ἐλαφρῆς...ἀκαθικτωμένη...πρὸς τὰ...πρὸς
καὶ...ἐκ...πλευρὰ...τῆς...ὁποῖα...ἐπὶ...ὀχλοῖς
ὡς...ὁποῖα...ἐποθετοῦντο...ἐκ...καὶ...πέτρες.

δ) Ἀπὸ ποίαν ὥραν τῆς ἡμέρας ἀρχίζει ὁ ἀλωνισμός, κατὰ ποίαν δὲ ~~ἐπὶ ποίαν~~ διὰ νὰ ἐπαναληφθῇ τὴν ἐπομένην. ;.....

ὁ δὲ ἄλλος... θὰ ἔπαυε... τὴν ἐρευνά... εἰς...
 αὐτῶν... γὰρ... τρεῖς... ἀποκρίσεις... εἰς...
 ἑαυτὴν... περὶ... τῆς... ἰστορίας... καὶ...
 μέχρι... τὰ... ἑαυτὴν... τοῦ... ἡλίου...
 διακρίνει... γὰρ... τὰ... ἑαυτὴν...

12) Ποια άλλα άλωνιστικά εργαλεία είναι ἐν χρῆσει; (Εἰς τινας τόπους χρησιμοποιεῖται ἐπίμηκες ξύλον, τὸ ὁποῖον, καλούμενον διχάλι, δικούλι, δουκράνι κλπ., ἔχει τὸ ἄκρον ὀδοντωτὸν ὑπὸ τὴν κατωτέρω μορφήν): α). Χρῆσιμα εἶτα. τὰ ὕαρχεν. ἐκ ξύλου.

τε. ὁμοίαν καταλήγει. ἐν 3^ῃ 4. ὁμοίαν τε. καὶ ἐν
 ὀρθῶν. ὁμοίαν. ὁμοίαν. τε. ὁμοίαν. τε. ὁμοίαν...
 καὶ καὶ ὁμοίαν. ὁρθῶν...
 ε) ὁ. ὁμοίαν. ὁμοίαν. ὁμοίαν. ὁμοίαν.

13) Κατά την διάρκεια του άλωνισμού ο γεωργός με το διχάλι ή το δικράνι, έρχομενος γύρω εις το άλώνι, ρίπτει εντός του κύκλου τον όποιον διαγράφουν τα ζώα ή το άλωνιστικόν μηχάνημα τους φκόπους στάχους ; Ναι... τους φκόπους... με το ντερχέν...

14) Ὅτι ἐν χρήσει εἰδικῇ ὁλωνόβεργα διὰ τὴν ὁδήγησιν καὶ τὸ κτύπημα τῶν ζώων ; (Ἐν Κρήτῃ λέγεται αὕτη βουκέντρι· ἀλλαχοῦ φ'έκντρα). Πόσον μῆκος εἶχε καὶ ποία ἡ κατασκευὴ τῆς ; (Σχεδιάσατε τὴν ράβδον αὐτὴν). (Βλέπε κατωτέρω εἰκόνα).....

Για τα άλλα έχω μεταφράσει... το «καμίζι»...
Για τα βόδια ή «σώβεντρα» (Περυγρόφωνα)

καί εἰς τὴν ἀχυροποίησιν τῶν σταχύων ; (Περιγράψατε λεπτομερῶς τὸν τρόπον τοῦτον χωρισμοῦ τοῦ καρποῦ ἀπὸ τοῦ σταχύος, παραθέτοντες σχεδιαγραφήματα ἢ φωτογραφίας)

ἔπ. ρό. κ. ε. σ. ο.
 χ. ι. α. . ν. κ. ρ. ε. . π. ρ. ο. ἔ. κ. τ. ε. . τ. ο. . ἔ. π. ο. ἔ. ε. . ἀ. ἑ. λ. λ. α. ν. .
 ἑ. π. α. ἑ. λ. λ. α. ν. . ἑ. π. ο. ἔ. ε. . κ. α. ρ. π. ἑ. τ. ε. ε. . ἢ . ἑ. π. α. ν. α. . σ. τ. α. . κ. ι. ο. ὑ. π. -
 ν. ἑ. ἑ. ε. ι. α. . (κ. α. π. ε. ι. β. α. σ. ι. ο. ν.) . . . . .

- 22) Κατὰ τὸ ἀλώνισμα διὰ τῶν ζῶων, ὡς ἐπίσης καὶ διὰ τοῦ κοπάνου, ἐτραγουδοῦντο τραγούδια ; Ἐάν ναί, ποῖα ;

Κατὰ τὸ κοπάνισμα μήπως ἐλέγοντο εἰδικὰ δίστιχα ἢ φράσεις διὰ τὸν συντονισμόν τοῦ ρυθμοῦ τῆς ἐργασίας ; Ἡ. τ. α. ν. . κ. ο. ἑ. λ. λ. α. ν. . τ. ο. .
 τ. ρ. α. γ. ο. ὑ. δ. ι. α. . π. . ἡ. ν. α. . ἑ. ἑ. λ. λ. α. ν. . λ. κ. ε. ι. ο. ὑ. π. η. . . . .

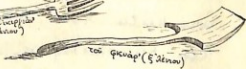
- 23) Πότε τὸ πρῶτον ἔγινε χρήσις ἀλωνιστικῆς μηχανῆς εἰς τὸν τόπον σας. Ποῖος τὴν ἐπιπρομηθεύθη (πρόσωπον, συνεταιρισμός κλπ.). (Περιγράψατε τὸν τρόπον λειτουργίας αὐτῆς)

ἑ. π. . ἑ. ἑ. λ. λ. α. ν. α. . . . .

β'. Λίχνισμα

- 1) Πῶς λέγονται οἱ ἀλωνισμένοι στάχυες, ἐτοιμασμένοι διὰ τὸ λίχνισμα (ἐν Αἰτωλίᾳ : λειῶμα, ἐν Κρήτῃ : μάλαμα). Μὲ ποῖον ἐργαλεῖον σωρεῦεται τὸ λειῶμα διὰ τὸ λίχνισμα ; πῶς λέγεται τοῦτο (εἰς Κρήτην : θρινάκι, εἰς Αἰτωλίαν καὶ Πελοπόννησον : δικριάνι, ἀλλαχοῦ : δικιργιάνι) καὶ ποῖον τὸ σχῆμα αὐτοῦ...

λ. ε. γ. ο. τ. α. ν. . λ. ε. ι. ὡ. μ. α. . κ. α. ι. . . . .
 β. α. λ. ε. ι. ὡ. μ. α. . ἢ . ἑ. . τ. ὡ. . ν. κ. ι. ρ. γ. ἑ. ν. . ἢ . τ. ὡ. . χ. ι. α. . τ. α. .
 λ. π. ρ. ο. ἑ. λ. λ. α. ν. α. . φ. ω. τ. ο. γ. ρ. α. φ. ἑ. ι. α. .

Ὁ σχηματιζόμενος σωρὸς ἔχει σχῆμα στρογγύλον ἢ ἐπίμηκες ; Προτοῦ ἀρχίσῃ τὸ λίχνισμα (ἀνέμισμα) πρὸς ἀποχωρισμὸν τοῦ ἀχύρου

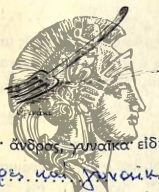
ἀπὸ τὸν καρπὸν, καρφώνεται τι ἐπάνω εἰς τὸν σωρόν ; Μήπως μαχαίρι, τὸ θρινάκι ἢ ἄλλο τι ; Τί λέγεται κατὰ τὴν πράξιν ταύτην καὶ πρὸς ποῖον σκοπὸν γίνεται τὸ ἔθιμον τοῦτο.....

Τὰ ὄχιθα ἵπτα... ἐπὶ τῆκεα καὶ ἀρχόταν «ματὰ κ...
καρφύωνται... τρεῖς βέρχες λυγαρίας κατὰ τῆκεα...
παῦ... γιατὰ κ... χιὰ... καὶ... ξεχωρίζη... τὸ... ἄχνη...
ἀπὸ... τὰ... διατὰρι... ..

- 2) Μὲ ποῖον ἐργαλεῖον γίνεται τὸ ἀνέμισμα ; (Πῶς λέγεται τοῦτο : φτυάρι, θρινάκι ; Ἰχθυογραφήσατε τοῦτο.....

Μὲ τὸν... γιατὰ κ... Τελευταῖως... καὶ... ἀνέμ... λινι...
... διατὰρι... (ἀποστέλλεται... φτυογραφία).....

ΑΚΑΔΗΜΙΑ

ΑΘΗΝΩΝ

- 3) Ποῖος λινυῶ (ἀνέμιζει)· ἄνδρας, γυναικὰ· εἰδικὸς λινιστῆς ἐπ' ἀμοιβῇ ;

Λινυίζων... ἄνδρες καὶ γυναικες... ὅταν... εἴχη... πρὸς...
ἀμειβή... ἐρχόμενος... ἀλκυονίδων... καὶ... εἶδος... (διατὰρι)... ..

- 4) Πῶς λέγονται τὰ χονδρὰ τεμάχια τῶν σταχύων, τὰ ὅποια μετὰ τὸ λίνισμα παραμένουν μετὰ τοῦ καρποῦ· (εἰς τινὰς τόπους καλοῦνται : κόντυλοι, κόμπια). Πῶς ἀποχωρίζεται ὁ καρπὸς ἀπὸ τοὺς κόντυλους ἢ τὰ κόμπια ; Ποῦ συνηθίζεται νὰ γίνεται δευτέρον ἀλώνισμα διὰ τῶν ποδῶν τῶν ζώων, ὥστε νὰ ἀποφλοιωθῇ ὁ σῖτος κλπ ;

Κάτω λα... γίνεται... τὸ... ἀλύνια... καὶ... κατὰ...
καὶ... ἴδω... ἀλύνει... καὶ... κατὰ... καὶ... χιὰ... καὶ...
ἀπὸ... καὶ... ἵπτα... «Παυρί... περὶ... χιὰ... καὶ... τριβων...
... εὐκολὴν... ἀνέμ... καὶ... τὰ... τὸ... ζῶν...

- 5) Πῶς γίνεται ἡ ζευξίς τῶν ζώων διὰ τὸ δευτέρον, ὡς ἀνωτέρω, ἀλώνισμα ; Ποῦ ἀπαντᾷται τὸ ἀλώνισμα τοῦτο· πῶς λέγεται ; (Ἐν

Κρήτη: ξεβαβούλισμα καὶ καρπολώνεμα)· διὰ ποῖα δημητριακὰ συν-
 ηθίζεται τοῦτο ... Δεκαενα... τὰ ζῶα... τὰ... λαβὸ
 κὲ... θλίε... λεχ... ξεκατελίσσεται... καὶ...
 κατελίσσεται... γινώσκ... μόνον... γὰρ... τοῖς... ζῶον.

- 6) Ἀφοῦ διὰ τοῦ λιχνίσματος (ἀνεμίσματος) ἀποχωρισθοῦν τὰ ἄχυρα,
 πῶς γίνεται ἡ διαλογή τοῦ καρποῦ ἀπὸ τὰ μετ' αὐτοῦ παραμένοντα
 χονδρὰ τεμάχια τῶν σταχύων (τοὺς κοντύλους, κόμπια κ.ά.) ; .....

Μαγειρεύονται, καθὺς... χηταιζέται... ἢ... κλάμα... τοῖς
 Γκιερνοῖς, τὰ χονδράδια... καὶ τὸ ἔρπον... ἢ... τοῖς
 νταυρίαις... καὶ... ζέλει... διὰ... τοῖς... καλιντοφίεραται.

Γίνεται τοῦτο κατὰ τὸ ἀνέμισμα, ἀπομακρυνομένων τῶν ξένων αὐτῶν
 ὑλῶν ὑπὸ γυναικὸς διὰ σαρώθρου; ἢ δι' ἄλλων μέσων, ὡς π.χ. κοσκί-

ΑΚΑΔΗΜΙΑ

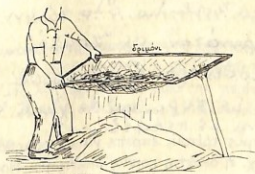
ΑΘΗΝΩΝ

κόσκινον παλιὸν δερμάτινον

κόστρον ἢ ἀρυλόγιον

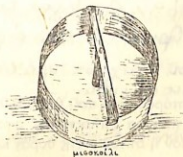
δριμόνι

νων με ὁπὰς διαφόρων μεγεθῶν· π.χ. με τὸ κόσκινον τὸ καλούμενον
 κατὰ τόπους: βολίστρης, δερμόνι, δορμόνι, δριμόνι, ρεμόνι κλπ.

χωρητικότητα του εις όκάδας, εις κοιλὰ κλπ., παραθέσατε δὲ καὶ ἰχνο-
γράφημα αὐτοῦ· βλ. κατωτέρω σχετικὰς εἰκόνας).....

...Τοῦ ἐνὶ τῷ - 6,5 ὀκάδῃ -
.....ἡ ἀποθήκη φωτογραφία
.....

2) Ποῖα ἄλλα βάρη κατεβάλλοντο εἰς εἶδος εἰς τὸ ἁλώνι ;

- α) τὸ παπαδιάτικο,
- β) τὸ ἀγοφυλακιάτικο,
- γ) τὸ γυφτιάτικο,
- δ) τὸ ἁλωνιάτικο κλπ.

Σημειώσατε τὰ ἐν χρήσει παλαιότερον μέτρα τῶν δημητριακῶν (ὄνομα, χωρητικότης, σχῆμα, καὶ παραθέσατε ἰχνογραφήματα ἢ φωτο-
γραφίας αὐτῶν) .....

.....ἡ ἀποθήκη.....
.....
.....

3) Ποῦ ἀπεθηκεύετο κατόπιν ἡ παραγωγή (ὁ καρπὸς) ὑπὸ τοῦ γεωργοῦ
ἐντὸς τῆς οἰκίας (εἰς ποῖα δοχεῖα) ἢ εἰς ἀγρούς ἐντὸς εἰδικῶν λάκ-
κων ; (Σημειώσατε λεπτομερῶς εἰς ἐκάστην περίπτωσιν τὰς σχετι-
κὰς συνηθείας) ἔκτεν. ἀπὸ τῶν - κατασκευαστῶν.....

μὲν - εἰς οἰκίαν -
.....

4) Τὸ ἄχυρον ποῦ ἀπεθηκεύετο. Εἰς ἀποθήκην (ἄχυρῶνα) ἐντὸς τοῦ
χωρίου ἢ εἰς τὸν ἀγρὸν καὶ παρὰ τὸ ἁλώνι . Πῶς ἐγίνετο ἡ ἀποθή-

κευσις εἰς τὴν ὑπαιθρον ; Μελεαέρειο... μετὰ τὰ χαράρια
 τοῦ... ἀχυρῶντος... ἢ... ἀχυρῶντα ο...

- 5) Πῶς ἐγένετο (ἢ γίνεται) ἡ διαλογὴ τοῦ σπόρου. Κατὰ τὴν διάρκειαν τοῦ
 θερισμοῦ ἀπὸ τῶν καλυτέρων στάχυς ἢ μετὰ τὸ ἀλώνισμα ;...

"Εκατον... τοῦ... χαρτεζονλόχου... Ἀνδρον... τὰ...
 κελύφερα... σταχνα... τὰ... πρὸ... θρεπτικὰ... καὶ... ἀφ᾽...
 ἀφαιρούσαν... τῶν... καρπῶν... τοῦ... σταχυοῦ... κρατούσαν
 τὸ κατὰ μέρος... καὶ τὸ κοπάνισαν. -

- 6) Μήπως ὅπου γίνεται ἡ διαλογὴ τοῦ σπόρου πρὸ τοῦ θερισμοῦ κατα-
 σκευάζεται τότε ἢ μετὰ τὸν θερισμὸν πλέγμα (πλεκτὴ) ἐκ σταχυῶν,
 τὸ ὁποῖον ἀναρτᾶται εἰς τὸ εἰκονοστάσιον ἢ ὀπισθεν τῆς θύρας κλπ ; ..

Ναὶ... ἔπλεξαν... καὶ τὸν... χρηματοποιούσαν... χιὰ...
 ὡς... διαβὰ... τοῦ... διατρεῖν...

Πῶς λέγεται ἡ πλεκτὴ αὕτη ; Ποῖον τὸ σχῆμα τῆς ποῦ φυλάσσεται.
 πρὸς ποῖον σκοπὸν καὶ ἐπὶ πόσον χρόνον ; ...

...λέγονταν... καθὼς...

Δ'. ΕΘΗΣΙΑΙ ΠΥΡΑΙ

- α'. 1) Κατὰ ποίας ἡμέρας τοῦ ἔτους λαμβάνει χώραν κατ' ἔθιμον εἰς τὸν
 τόπον σας ἀναμμα φωτιᾶς εἰς τὸ ὑπαιθρον. (Π.χ. παραμονὴ Χριστου-
 γέννων, ἑσπέρas 23 Ἰουνίου (Κληδόνου), Ἀποκριές, πρώτη Μαρ-
 τίου, Πάσχα (κάψιμο τοῦ Ἰούδα), ἑσπέρas τῆς 31 Αὐγούστου κλπ.)

1) Τὸ... ἑσπέρas... τῆς... Ἀποκριῶντος...

2) Τὸ... ἑσπέρas... τῆς... παραμονῆς Πρωτοχρονιάς...

31... Ἰουνίου... καὶ... 23... Ἰουνίου...

Εἰς ποίας ἡμέρας, ποῖαν ὥραν καὶ εἰς ποῖον μέρος ; 1) Ἐξ...

ἀπὸ... τῆς... ἐκκλησίας... εἰς... θῆσαν... μετὰ... ἀπὸ...

2) Στὰ... ἐπί... Βραδυνὲς... ἔφε...

2) Πώς λέγεται ή φωτιά αὐτή ; (π.χ. φανός, άφανός κλπ.).....

...καταλα...

β'. 1) Ποιοι ανάπτουν τήν πυράν; παιδιά, ήλικιωμένοι, ποίος άλλος ;...

...ζυνήθως τὰ Παιδιά καί οί νεαί...

2) Ποίος ή ποιοι συλλέγουν τὰ ξύλα, θάμνους κλπ. διά τήν πυράν.

Τὰ κλέπτουν ; "Αν ναί, από ποίον μέρος ; τὰ Παιδιά...

...κλέπτουν τὰ σιεύατα τῶν Μαιόνων ἀπὸ τῆς

Πόρτης...

3) Πώς γίνεται ή συγκέντρωσίς των. (Περιγράψατε λεπτομερῶς)

...Περιγράφεται...

.....

.....

ΑΚΑΔΗΜΙΑ

ΑΘΗΝΩΝ

γ'. Ποῖαι αἱ συνήθειαι εἰς κάθε τόπον διά κάθε πυράν ;

1) Προσευχαί, διάφοροι ἐπικλήσεις, χορικά, ᾠσματα, κρότοι, θόρυβος.

Καταγράψατε τὰ σχετικά κείμενα

... >>

.....

.....

.....

.....

2) Πηδήματα, χοροί γύρω από τήν πυράν. (Περιγραφή λεπτομερῆς)

...?

.....

.....

.....

.....

- 3) Τί καίονται εἰς τὰς πυρὰς αὐτάς· (κάψιμον τροχοῦ ἀμάξης, λουλουδιῶν τοῦ Μάρτη, τοῦ στεφάνου τῆς Πρωτομαγιάς κλπ.) ....

Τὸ θεῖον τῆς Πρωτομαγιάς.....

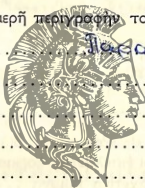
- 4) Καίονται (ἢ ἐκαίοντο) ὁμοιώματα· π.χ. κατὰ τὸ Πάσχα ὁμοίωμα τοῦ Ἰούδα· (περιγράψατε λεπτομερῶς) Ὁχι.....

Περιγραφή.....

- 5) Παραθέσατε λεπτομερῆ περιγραφὴν τοῦ ἐθίμου εἰς τὸν τόπον σας

Παραθέσει.....

ΑΚΑΔΗΜΙΑ

ΑΘΗΝΩΝ

ΑΚΑΔΗΜΙΑ

ΑΘΗΝΩΝ

ΑΚΑΔΗΜΙΑ

ΑΘΗΝΩΝ

ΛΑΟΓΡΑΦΙΚΑ ΣΗΜΕΙΩΜΑΤΑ

Από την Νάπη της Λέσβου.

Το χωριό.

Η Νάπη βρίσκεται ακριβώς στο μέσον του Νησιού. Σηαραλωμένη σε μία βραχίδι πλαγιά, σε υψόμετρο 153 μέτρα ἀγρυπνεί, προς το νότιο, τις στέγες των σπιτιών το κεφαλοχωρίου Αγία Παρασκευή, τεθυμένες μετ' τὴν λεπτὴν των ἄγχα, καὶ παρακάτω τὸν κόλπο τῆς Καλλονῆς, πού τῃς στέρνει τὴν χροὴν ἀντανάκλασιν τοῦ ἡλίου.

Εἶναι ἀπομονωμένο. Ὁ δρόμος ὁ ἀνατολὸς πού διεσχίζει τὴν καταπράσινην Λέσβον ἀπὸ τὴν πόρτα τῆς Μυτιλήνης, ὡς τ' ἀποχρηνωμένο Σίγρι, ἀφίεται εἰς τὸ χωριὸν παρακάτω τοῦ νῦν φράγματος ὡς εἶδε. Ἀπὸ τὸ χωριὸν εἰς τὴν πόρτα, λευκὰ καὶ κίτρινά, τῶν κακοσοπῶν πού θιγάνται ἀπὸ τὴν Αγία Παρασκευή ὡς εἶδε. Ἐρτα σε ὡς εἶδε ξεφτεμένο, κατεμασμένο, γεμάτο λακκοῦδες. Καὶ προτίκκει νὰ μείνῃ. Φοβίδει τὴν ἀπόστασιν ἀνιφορῶν, πού ἀκολουθοῦν πρὸς βορρᾶ. Ἔτσι ἡ κίτρις τοῦ εἰα λιοστῆ, καὶ οἱ ἐπισκέψεις κερμαίνες.

Τὸ πόδι τῆς ἀπλύνεται τ' ἀνοιχτοχώραφά τῃς, πού διακόπτεται κάπου-κάπου ἀπὸ κανένα «ντοκίλιον» (χωράφι φυσεμένο με' ἔλιες). Στὸ κεφάλι τῆς ὑψώνεται ἡ «Ντουμπτα». Ἔτσι λόφος χυμνός, πού μόνο οἱ ἀποκρυφτοὶ βράχοι εἵσκων τὴν ἐκκαρία νὰ εἰνὼν χορὸν χεῖμῶνα - καλοκαίρι. Οἱ βράχοι αὗτοί εἰναι πού τῇς στέρνουν ψυχρὸ τὸ ἔροβαρε, καὶ καρτερὴς ἀνυπόφορος τῇ βεστές τοῦ καλοκαίριου.

Πέρα ἀπὸ τὴν Ντουμπτα, ἀκολουθοῦν ἀποχρηνωμένοι λόφοι, πού εἵσκων τροπὴν τὰ καπνιστικὰ κοπάδια, οἱ διοφύτες ρεματιές, τὰ λιοχώραφα τοῦ χωριοῦ, καὶ οἱ ἔρομνιασμένοι ἄγροι, πού ἄλ-

ΑΚΑΔΗΜΙΑ

ΑΘΗΝΩΝ

Ἔτσι ἡ Νάπη ἔβλεπε καθαρώς κεντρογραφικὰ χωριὸ καὶ ἐν λίτρῃ ἐλασσοπαρυγκιῶ. Ἡ ἰόντι ἐντατικὴ ἐρχασία τῶν κατοίκων γίνεται κατὰ τὴν περίοδο τῆς ἐλασσοφυκιοδῆς. Ὁ ἰσχυρὸς χρόνος κυλά ἡδύχα, νεχελικά, τεμπέλικα. Μία πρωὶνὴ ἐπιβυκεῖ ὡς τὸ κτεῖλα, ποὺ βόσκουν τὰ πρόβατα ἢ τὰ γελάδια, γιὰ τὰ τοῦθ' οὖν τὰ ἀπαραίτητα καὶ μία ἀποχέουσα. Ὁ ἰσχυρὸς χρόνος τῆς ἡμέρας ἀφιερώνεται εἰς καφενεῖο. Βόσκουσ' οὖν χρηματοποιεῖν, γιὰ τὸ ὅλα τὰ χωράφια τοῦ καὶ τὰ βοσκοτόπια τοῦ εἶνα περιφραγμένα.

« Ἀλλάξαν τὰ πρόβατα εἰς χοιρὸν καὶ, ὅπου ἔλλαξεν τοῖς ὄνουσ' αὐτῶν. » Πραγματικὰ, τὸ παλιὸ ὄνομα τοῦ χωριοῦ ἦεν Κλωκιδῶδες. Ἀπὸ τοῦ 1954 ἔκινε χαρακτηρίζετο ὡς κακόνυχον, γιὰ τὸν αὐτὸν λόγον καὶ τὸ προέφανε « Κουλουδῶδες, καὶ τοῦ κακόνυχου καὶ Κουλουδῶδες » καὶ ἔκινε ὡς κακόνυχον. Ὁ Νάπη, δὲν εἶναι ὁ κακόνυχος ἀλλὰ ὁ Νάπη τῆς Λέβου.

Ὅσα λοιπὸν θ' ἀναφερθῶν παραπάνω εἶνα ἀνακνήσκουσιν ἀπὸ τῆς χωρικῆς ζωῆς τῆς παλαιᾶς ζωτικῆς ἐποχῆς. Ἀπὸ τῆς τουρκοκρατίας ἕως τοῦ Β. Παγκοσμίου πολέμου « ὅτι πρὸς τὸ οἱ παπᾶδες σπέρναν τὰ ἄλωνα Ζακ... »

Οἱ πληροφορίες πάρθηκαν ἀπὸ δύο πρωτοζευγαῖες τοῦ χωριοῦ ποὺ πρόβατα καὶ νοσταλγικὰ ἐστιάσαν τὸ παρελθόν ἢ ὅλα του τοῦ ἀγωνίαι.

Περιοχὴς τῆς Νάπης διὰ τὴν σπορὰ τοῦ γίτου.

1) Μισονίδια - οἱ Μολαῖτζε - οἱ Κατουνσοῦδες, ἡ Περιγέρεια τῆς Τρονδωῆς, τοῦ Ἁγίου Γεωργίου, τὰ Παλατιδῶς, τὰ Πλαταλλῶς, τὰ Ταξίδια, καὶ ὁ Κλεῖδος.

Ἐλασσοπέρους εἶνα: τὰ Ἀποϊτῶς, τὰ Λαυσοῦδια, ὁ Πιζαδὸς, τὰ Πλατοχίραρα, τὰ Ἀσπιδῶς, οἱ Παπαδοῦδες, τὰ Κουλουτῶς.

Ta bra' of Oodupādes of panādes uai zē karzunaŋ.

Οι περιοχές αυτές ανήκουν αποκλειστικά στις κατοίκους
του χωριού και οι όποιες τις έπλεξε η Τουρκοκρατία
δεν ήταν ικανές να βρύνουν όλες τις οικογένειες. Προ πάντος,
όταν περί το 1845-1850 ένας παγετών έκαμψε όλα τα έδαφόντα
έπλεξε μεγάλη δυστυχία στο χωριό. Άρχισε τότε η εξαφάνισις
των περιοχών, ή έλλειψ, το λιπόλαστρο και το λιναρίστρο
αυτών με άνοικτα χωράφια. Έτσι έδωσαν την ονομασία τα «νε-
κιδιάρια» (άνοικτα με άνοικτα χωράφια και έσο φυτεύει
ή έλλειψ). Από την περίοδο αυτή έγινε συνήθεια πολλοί
φτωχοί οικογένειες που δεν τα έβγαζαν πέρα με τις έδω
καλλιέργειες να φεύγουν στην Ανατολή, στην Ελλάδα ή στα
Έκει η δουλειά και η ζωή ήταν κοντά με τα γειτονικούς πλη-
ρωότατοι με έδω και με έδω σταχνα στα βιολέτα χωρά-
φια. Έτσι και έδω και σταχνα τα χωράφια και τα χωράφια
και τα ασημαλίσαν τα χωράφια. Έφυγαν από το έδαφος
και επέστρεψαν τα χωράφια, έφυγαν από το έδαφος
και τους καρπούς τους απάραγους για να περάσουν τα
χρόνια. —

AKAΔHMA

A O H N n N

12. Το Ζεφύρον εις τὸ ἄροτρον. (Γεθ. Γ.)

Τὸ ζεύγος τῶν βοδιῶν ἐτοποθεῖτο εἰς παράδειον, τὸ ἐν
βόδι πλὴν ἐπὶ ἄλλο, ὅθεν τὸ ἐπέτρεπε ὁ Ζυγός. Ἐπο-
θεῖτο ὁ Ζυγός εἰς τοὺς αὐχένα τῶν ζώων καὶ καθὲν ζῶον
ἔπαρνε διδοὶ ἐπάνω ἐπὶ λατὸ τοῦ βοδιοῦ. Ἐδίδετο ἐπὶ κάτω
μέρη ^{τῶν ζώων} μὲ τὰ ζυγολόγια. Ἐτοποθεῖτο τὸ ἀλῆτρι εἰς τὸ τέτα-
τον διὸ ζῶον, καὶ ὁ ἐκτελεί τὸ ἄροτρον περιστρέφον ἐπὶ γῆν,
τοῦ Ζυγοῦ. Ἄπαινε τὸ καυκελίον εἰς τὴν τρίτην καὶ ἔφερε
ὁ ἐκτελεί γὰρ νὰ τὴν φέρει πίσω τὸ ἄροτρον. Ἦταν ἔτοιμο
γὰρ ὄρματα, ἀφ' οὗθεν ὄνεται τὰ βόδια ἀπὸ τὸ κέρατα μὲν
ἐχέον καὶ ἔφτανε ἐπὶ τὴν χειρίδα γὰρ νὰ ὀδηγῶνται.

Τό βραχί αυτό λεγόταν Ζευγιά. -

Η Σπορά.

Οι ετοιμασίες για τήν σπορά ἄρχιζαν ἀπό τῶν Τρυμητι. Ὁ σπόρος βίβαντα ἔχει ἐτοιμασθῇ ἀπό τῶν ἀδελφῶν αὐτοῦ. Σάν ἔρθῃ ὅπως τοῦ Σταυροῦ (14 Σεπτεμβρίου) ἡ κοινομπρά θά φροντισθῇ νά στείλῃ σάν ἐκκλησιᾶ ἕνα Ἐφραδέλλι, σπόρο (Βασιμουλάκι) φῶι νά εὐλογοῦνται ἀπό τὸν Πάπα. Τῷ Ἐφραδέλλι, αὐτὸ θά τὸ φέρον, λαζι τί τὸ σταυροδοῦλονδο, στό σπίτι, γιά νά ἀνακατεῖται λαζι τί τῶν σπό. Δοῖτο σπόρο κατὰ τήν ἡμέρα τῆς σποράς.

Τῇ πρώτῃ ἡμέρα τῆς σποράς ὁ κομπομπρά θά σταυρώσῃ τί τὸ σταυροδοῦλονδο τῶν Τρυμητι, τὸ δῶναι καὶ θά δεχθῇ τὸν σπόρο. Θά φροντισθῇ αὐτὸς νά ἔλθῃ σὺν ἕνα σάντα τοῦ σποροῦ. ἕνα σάντα καὶ στοῦ ἄλλο ἕνα σάντα. Ὁ κομπο ἀνακατεῖται τὸν εὐλογητὸν σποροῦ καὶ τὸν ὑπόλοιπο, καὶ ἀπ' αὐτὸν ὁ Ζευγιάς θά χυρίσῃ τὸ σπόρο τῆς ἡμέρας.

Ἡ σπορά χινύσῃ ἀπὸ τὸν ^{τῆς κατ' ἀνάγκη τὸν (καὶ τὸν)} χερμητιά, ἀπὸ ὃ Ζευγιάς ἔβραζε στό σκουφὸ τὸν καὶ ἔβαλε τὸν σπορὸ τὸν, παρακαλῶντας τὸ θεὸ νά δώσῃ «κατὴ χρονιά». Ἀρχίζε νά σπορᾷ τὸ σιτάρι τὸ ὅποιο χυρίσεν ἀπὸ τὸν χερμητιά. Σπορῶντας τὸ σιτάρι τὸ ὅποιο εἶχε χυρίσῃ τί τὸ ἄροτρο, τῇ σπορίᾳ, καὶ ἄρχιζε τὸ ὄρχισμα.

Τῇ τελευταίᾳ ἡμέρᾳ τῆς σποράς, ὅταν τῶν χερμητιῶν, ὁ Ζευγιάς θά πάρῃ τὸ ρόδι καὶ θά τὸ σταῇ ἑῷ σπορῶντο χερμαί, γιά νά φρερῶνται τὸ σιτάρι πῶς θὰ τὸ ρόδι τοῦ σποροῦ. Ἐπίσης θά περάσῃ τὸ κρεττίδι, γιά νά γίνῃ τὸ σιτάρι τὸ σπορῶντο θὰ τὸ κρεττίδι.

Θά σταταλισθῇ ἀκόμη ὁ Ζευγιάς νά κῶνι τὰ χέλια του. Θά παρατείνῃ ἀξίριους τέχρη καὶ νά φρερῶνται τὸ σιτάρι.

στα χερσάκια του. Κι αυτό για να φορέσει τικνέ σαν
του ζευγαριού το χένια.

Οι ζευγάδες θα επισημεύουν τα θάρρα τους την Πρωτο-
χρονιά μετά την εκκλησία για να τους καλουν "του πονδαρκο-
κραστού ένα μεγάλο ροδι, το οποίο το σπάζουν στο σκαρ-
τι χερσάκι. Ευχόμενα "καλά υπερμένειαν".

Επίσης τα θάρρα, μετά τις αγιαστές τις νύχτες, έδωσαν
ζευγάδες με το πικνίκ, μεγάλο αγιασμό έβγαζαν στα χε-
ρσάκια για παντίεν για τα ζευγάκια. Έτσι πικνικάρη για τον
την ήτέρα αυγή, γιατί ήταν μια χενική έδωσαν προς τα
χερσάκια.

Η σβέντρα (Βουκέντρα).

Ήταν ένα ραβδί αχρικό, με την τριά άκρη του οποίου ήταν
καρφωμένο το "καρβύνη" (το καρβύνη καλό διακοσμημένο) με
το οποίο σπάζονταν τα κόκαλα για να οι έσπασαν, και ορ-
χάλα η το αλυσίδα. Στην άλλη άκρη ήταν βαλμένη η
"αΐδα". Ήταν ένα σιδερένιο πελατωμένο από τον αλυσίδα
και αμυνόμενο, με μια υποδοχή να περάσει σφυριά ή α-
κρη της σβέντρας. Ήταν κατόπιν η "αΐδα" να είναι
το ένα και γενικά το κάτω μέρος του άρσενου όταν
γελιζε λίσση, αλλά και τα "επιρνούδια" των ζευγαριών
έταν γινόταν άσπικτα από τα "μέλαμα", (λάσπη)
(σε έδαφος κολλώδες).

Ο ραβδόκυρος.

Ήταν δύο δοκάρια βαλανιδιάς, πελεκυμένα, το οποία
ανδέοντο με δύο σιδερένια σφιγτάκια. Στο κάτω μέρος
άνοιχαν οι καθε δοκάρια από μια σειρά τρύπες με το
"φουρχού", μέσα στις οποίες έχυναν ~~πίσω~~ άνω σφυριά. Έντο
παλύνια, τα οποία έκοβαν στο ύψος των 10 περίπου πόρων.
Έτσι γινόταν και σαν χένια και χένιζε το χένια.

Αργότερα τα παλιόκλα αντικαταστάθηκαν με ειδικά
χαμένα δόντια, τα οποία έβγαζαν στις άσπρες τρίπτες.
Στη θέση υπήρχε στερεόκοτος χαλκός ^{που} δυνάταν δ' αβού
βουρας, με το χέυ του ζευγού, των βουδών. Τα βουδούρα
λα, γινόταν με τα δόντια προς τα κάτω. Πάνω στις βου-
δούρας ανέβαινε και ο ζευγάς, για να έχει περισσότερο
βίρος ο βουδούρας, και να σπάζουν οι βίδες, και τα βίδες
τραβούσαν βουδούρας και ζευγά. Αν ήθελε να καταν-
πλε ίσο χαλαρό μετά το βουδούρα, έρχεται τα βουδ-
ούρας με τα δόντια προς τα επάνω, και σπάζει.

Τό σπάρσιμο των σπέρων.

Η περιοχή φημιζέται για τα βραστά κοκκία της.
Γι' αυτό και η καλλιέργεια είναι πιο εύκολη. Ήταν
το πιο συνδυαστικό φυτό, και κατόπιν και αντικα-
~~ταστάθηκε~~ τα παλιόκλα αντικαταστάθηκαν και λαχέρωνται ^{τα κοκκία}
με βίρα δαχτύλιν πίνον ^{τα κοκκία} ~~τα κοκκία~~ γραφόμενα.

Πολύ εύκολο να παχύνει η επιδόχνη, για αυτό και απο-
τελούσε το καλύτερο σπέρμα των γεινών.
Τό σπάρσιμο αυτόν άρχισε το φθινόπωρο με τις πρώτες
καλλιέργειες. Εσπέρντο σε τόπους δουραφέντος που γίν-
ταν τα βραστά κοκκία (ήμινια κτλ). Απαραίτητο από
λούς και ζευγά κατά την σπορά αυτών πιο η ζευγά-
δαμα. Απολαθούσε με ένα καλαθάκι κοκκία πίσω από
το αλέτρι και έρχινε ένα-ένα κοκκί μεσα στην αώ-
λακία και άνοιγε το ένι. Στην επιστροφή το ένι σπ-
παζε την προηγουμένη αώλακία με τα κοκκία και η
ζευγάδαμα συνέχιζε να ρίχνει στην νέα που άνοιγε το
ένι. Η τέχνη ήταν να σπαρδών άρα τα κοκκία για να
κατέβουν να δέουν τας καρπών των των άνοιξε.

Τα κοκκία δεν έδριζονο. Ρερίζυνόταν η έμβοντα με κα-

δενσίρι. Λιμίζον κατά χειρὸν καὶ χερσὶν καλῶς
να ξεραθῶν καὶ ἀπὸ τῶν κατὰ χερσὶν. Ἀδελφίζον δὲ ἀδελ-
φὸν καὶ ζῶν χερσὶ ἀδελφικῶς λιχάνη. Ὅταν ὁ καρ-
πὸς μεταφερῆται εἰς τὸ σπίτι ἡ νοικοκυρά ~~ἔχει~~ ^{ἔχει} τὴν
ἀπαραίτητην σόδα καὶ ~~ἡ~~ ^ἡ ἑσθλοὶ ἀποτελοῦν τροφὴν
τῶν ζώων. Ἡ σόδα ἔπρεπε αἰετῶς νὰ τακτοποιηθῇ
πρὶν προλάβῃ ὁ «κτωστάδου». Πρὸς τοῦτο ἀρχίζε-
το «ἐστάνει» τῶν κοκκιῶν ἀπὸ τὰ θυμικὰ λίπη αὐτῶν οἰκο-
γενεῖας. Χρησιμοποιοῦσαν κορτερεὶς πέρες, καὶ τὶς ὅσους χερ-
ποῖσαν τὸ λαυράδι, τοῖς κοκκίσι νὰ σταθῇ. Μικρὰ ἔβαλαν
τὰ ξελαυράδια κοκκία στὸν ἥλιο γιὰ νὰ ξεβάσῃ τ' αὐτὰ
τοῦ «κτωστάδου», καὶ νὰ τὴν περάσῃ. Καλῶς τὸ
τοποθετοῦσαν εἰς «κοκκίοντα» (μικρὰ πυθάρια) καὶ ἀπὸ
ἐκεῖ καὶ ὅλον τὸ πρῶτον χειμῶνα, γιὰ λαυρεῖα —
καὶ ^{ἐν τῇ} χειμῶνι τὰ χερσὶν ^{ἐν τῇ} χειμῶνι τὰ χερσὶν καὶ ^{ἐν τῇ} χειμῶνι
γιὰ καρβύνα. Τὸ χερσὶν τὸ χερσὶν τὸ κατὰ χερσὶν κα-
ρβύνα. Τὸ χερσὶν τὸ χερσὶν ἐδωρὶς ἰδανικὸ γιὰ τὸ
σταρφεῖ τῶν κοκκιῶν ἢ ἄλλων ὀσφύων καὶ κρεμνιδῶν. Ἡ ἀ-
πόδοσις ἦταν καταπληκτικὴ καὶ ἡ ποιότης ἐξαιρετικὴ.

ΑΚΑΔΗΜΙΑ

ΑΘΗΝΩΝ

Ὁ σάνος.

Ἄλλοτε δὲ γινώσκοντο ἰδιούτερη καλλιέργεια χειρῶν καὶ
φυτὰ προοριζόμενα διὰ τροφὴν τῶν ζώων. Τὰ χερσὶν τὰ
ὅποια ἔβλεπον «γκένια» (διὰ τὰ ξενοφραντῶν) χερσὶν
ἀπὸ φρενικὸν τρεῖς, τὸ ὅποιο σποροῦντο τὸν Μάιο τὸ
ἄρσενά του σ' ὅλη τὴν ἐξοχή, καὶ θινεῖν ὅταν δὲ εἶδος
πάνω ἀπὸ τὸ γένος τοῦ ζευγῶ. Μὲτὰ τὰ χερσὶν τὸ
Μάιο κοβόταν σάνος γιὰ νὰ χρησιμοποιηθῇ τὸν χειμῶνα διὰ
τροφὴν τῶν ζώων. Ἡ κατὰ γινώσκοντο καὶ ὄρεκον τὴν περιβάλλον-
τος ὁδοντωτοῦ, καὶ κλαδωτοῦ καὶ ἀρχότερου καὶ κοβά.

Ἡ ζύραναι γινώσκον στο χιράφι καὶ ὄφρην (ὅπως τὸ σιγάρι).
Ζυρανόταν ἀπὸ τῆς μιᾶς πλευρᾶς; τὸ ἐξίριζαν καὶ ἐσθλάδι
καὶ ἀπὸ τῆς ἄλλης. Τὸ χιράφι γινώσκον τὸ νυργέν (διστάδι).
Μετὰ ἀπολοῦντο τὸ δέμας καὶ. Πολλὰ ὄφρην δινόταν
τὴ τὸ δέμας, (ὅπως τὸ σιγάρι) καὶ μεταφέρουν ἀπὸ ἀχυρό-
ταφο. Τελευταῖα γίνονται ἡ συσκευασία τοῦ βανοῦ ἐν δέμα-
(μάλας). Ἀνοίχουν ἓνα λάκκο ἢ παίρνουν τὴν πρῶτην καὶ
καὶ φέρονται ἀπὸ τὴν ἑξῆς τῆς στρώσεως τὰ σιγάρα. Μετὰ
κουβαλοῦν τὰ ὄφρην - (χεροβολίς) λίγα σιγάρα καὶ κάποιον
παράει ἀπὸ κάτω τὴν τὴν πρῶτην τοῦ ὅταν χερίσῃ ὁ λάκκος τὴν
σανὸ δένεται ἢ ἡ μάλα τὸ δέμα καὶ μεταφέρειται εἰς τὴν ἑξῆς
σὺν ἀχυρόταφο.

Γιὰ τὴν τῶν ζῶων ἐκμετάλλευση καὶ τὸ «μικροπράσι»
(ροβὴ) ἀλλὰ καὶ τὴν ὄφρην καὶ τὴν ἑξῆς. Μεντοῦσαν ὅπως

ΑΚΑΔΗΜΙΑ

ΑΘΗΝΩΝ

Ζῆτερα γίνονται πρὸς τὴν ἐκμετάλλευση καὶ τὴν ἑξῆς
φρῆν, κυρίως τοῦ βίτου, ὅπως τῆς αἰδέσεως τῆς μενοπρῶ-
φῆς ἐν τὸ χιράφι.

Ἡ καλλιέργεια χερίδων.

Ἡ καλλιέργεια τῶν χερίδων ἦταν ἀσκήσιον, ἀλλὰ καὶ δὲν τῆς
παρέδωκαν. Κάθε βουζὸς γιὰ τὴν ἀνάγκης τοῦ σπιτικοῦ του,
κατὰ τὴν τὴν ἄλλα λαχανικὰ τοῦ «μπαχτῆ», φρέσκια καὶ πέντε
ἐν αὐτοῖς πατάτες (ἀντρία) ἀποτίοσα. Φυτεύονταν κατὰ
τὸν φεβρουάριον. Τὴν Ἀνοιξὶ, μόλις οἱ πατατίες ἔκωσαν λουλούδι,
ἔπρεπε νὰ τὸ «τσιπῶσιν», γιὰ νὰ ἀνατίθωσιν κατὰ τὸ χιράφι
οἱ πατάτες. Τὴν ἔβγαζαν τὸν ὀκτώβριον, τότε καὶ ἀρχίζαν οἱ
πολλοὶ δούλοι τοῦ καλοκαιριοῦ καὶ οἱ ζευγαροὶ ἦσαν σὺν
πολλὰ «ψυγιστάρι» καὶ (ταῖσθαι σὺν ἔξοχῃ).

Οι Θεριακοί.

Άνδρες και γυναίκες έβγαζαν στο «Θέρ», Άλλά και οι χειρότεροι καθώς και τα παιδιά πρόσφεραν τις υπηρεσίες τους σε αυτή την εργασία.

Οι γυναίκες τις πρώτες ώρες και Θεριακοί έδιναν αρκετά την θέση τους με μια "μεγάλη" (τραπεζομάντιλο που το έβαζαν οι ιδιοί στον άρχαίο, τη κρεβάτη) για να την ποτα και στην αρχή το σώμα τους ήταν άσχημο. Το ίδιο καίονταν και οι άνδρες αλλά εκείνοι δέχονταν με βέρρες λιγανίας.

Στα χέρια χρησιμοποιούσαν τις παλατιές. Η παλατιά ήταν ένα ευλινό εργαλείο του οποίου η βάση περνούσε στο αριστερό χέρι, στα δάκτυλα, και το επάνω μέρος ήταν χυρτό για να μπορεί να αγκυρώσει τα στάχνα, τα οποία χρησιμοποιούσε με το δεξιό χέρι κρατώντας το δεξί χέρι για να δε-
 ΑΚΑΔΗΜΙΑ ΑΘΗΝΩΝ
 ραφάσει. Στα προφυλάσσον το αριστερό όφθαλμό από τα στάχνα και οι χειροβολίες χέριας μεγαλύτερες.

Στο τέλος του χειμώνα άφηναν δυο-τρεις χειροβολίες στάχνα αθέριστα. Αυτά ήταν για τον λαό.

Μετά ακολουθούσε το ριζικό του δρεπανού. Αυτό γινόταν από τις «λεπτιάρες», περισσότερες τις δεύτερες. Έφριχναν λοιπόν το δρεπάνι, όπως το κρατούσαν με το δεξί τους χέρι, πίσω από την πλάτη τους για να δουν πως θα πέσει. «Μπρούκτου ή ανά στέιλου». Αν έπερτε «λεπρούκτου» δηλαδή σε αντίθεση προς Θεριακόν κατεύθυνση, τότε η κοπέλλα πανηγύριζε από τη χαρά της γιατί αυτό έσημαινε ότι τον χρόνον θα θα Θερια-
 ζε, αλλά κατά έσθλιαση, θα παντρεύονταν. Ένω αν έπερτε σε κανονική στάση προς Θεριακόν, θα Θεριαζε και τον χρόνον ή κοπέλλα προς μεγάλη λύπη της. Και άρχιζαν τα καθαριστήρια και τα χειρόματα μεταξί των Θεριακόν και Θεριακόν.

Από τὰ τραγῳδία τὸν ἐλάχιστον συγκρατοῦν σὺν τῇ τῇ
τοῦ, κι αὖτις ἔσκει ἄκρες. Τίποτα ὁδοκτηριεῖται.

Παραθίττεις ἡριμὸν στέχους:

Τοῦ Ζευγᾶ.

Ζευγᾶ, Ζευγᾶ πρωτοΖευγᾶ.

τὸ πρῶτον σου Ζευγᾶρι

τὸνα τὸ βῆδ' ὀρᾶσθας

καὶ τὸλλον νᾶν' ἰοτᾶρι.

τὸ' αὖτις ἐν σβέντρο ποῦ κρατᾶς

βασιλικοῦ κλυτᾶρι.

καὶ τὸ στέγνις ὅσον κρατᾶς νᾶν' ἡλολατᾶς.

Σπῆρι κλυτᾶρι δῶδεκα τᾶς ἀπὸ δεικαπῆρτε

σπῆρι τᾶς τ' ἀπὸ σπῆρα Ζευγᾶ γιὰ νὰ προκίβη.

Τοῦ σταχυοῦ

ΑΚΑΔΗΜΙΑ ΑΘΗΝΩΝ

Ἢ γλυτᾶ τὸν τὸ' αὖ τραγῳδίᾳ, ἢ καὶ τὴν καρδίαν τὸν κλαίει
τὸ' αὖ ἔχῃ καὶ παρὰ πόνον βί' ἡλὸν δὲ τοῦ λήξει.

Ζῶχ' τὸν, πρῶτον σταχ' τὸν τᾶς πρῶτον θερμῶς
ἔχῃ, γιὰ ἀδερφῶν τὸν τᾶς πόνον σὺν καλῶ.

— Ἔχε γιὰ ἡμᾶς τὸν γλυτᾶ, τᾶς ἡμᾶς θὰ τᾶς τᾶς τᾶς
— Πάσχει σὺν ἔρτῳ τὸν τᾶς γιὰ θὰ τᾶς τᾶς τᾶς.

ἢ ἔρτῳ σὺν ἀφενεῖ.

— Δὲν βράδναι, οὐ βράδναι, χαίρουν οἱ γιὰ τᾶς
Παραίοντα τ' ἀφενεῖ καὶ δὲν τᾶς παρὰ δὲ.

Οὕτω τὸ δέσλόν τους.

Τὰ σταχὰ ἐπαιναν στὸ δελάν κι' ἀπὸ τὴν δύο χερεῖς.
Ὅταν ἔλιν τὸ θέριαίνον χωράφι ἐπρόκειτο νὰ ταῖσται ἀπὸ
τὸ ζῖον τοῦ ἀφεντείου, ἀδύνατος ἦν τὸ θέριαίνον, τότε ἀπολαύ-
ουσε τὰ δελάνια. Τὰ σταχὰ ἔβλεπαν ἀπὸ τὸ ἕνα χέρι
τοῦ δελανίου, καὶ τὸ δελάν αὐτὸ λεγόταν «μονόδοχο».

Μετὰ τὸ θέριαίνον τοῦ χωραφίου καὶ τὸ δελάνια τὴν σταχὴν
τὰ δελάνια συνεκεντρικοῦντο εἰς ἕνα σημείον τὸ χωραφίου καὶ
ἀρχίζε τὸ «στύβασθαι των». Ἐποδοθεύοντο τὰ δελάνια κυ-
κλικά μὲ τὴν πλευρὰ τῆς σταχὴς στὸ κέντρο καὶ τὴν κατὰ μὲν
στὴν περιφέρεια. Ἐπαρκε ἄρκετος ἔλιν ὁ σῆρος καὶ ἔβλεπε εἰς
«κινάρι» ὅρλιος τὸ τελευταῖον, ὅταν ἔβλεπε στὸ ἑπὶ τὸν ἕνα
μὲ τὰ σταχὰ πρὸς τὸ κέντρο, ὅταν κινεῖτο τὸ σταχὰ στὸ
ἐξωτερικόν τιν κυκλόν, τότε ἐπαιναν. Αὐτὸ λεγόταν
«κινάρι» τῶν σταχὴν τῶν δελανίων, καὶ τὸ τελευταῖον ὅταν
λεγόταν «κινάρι».

Ἐπὶ τὸ ζῖον μεταφέρουν τὴν μεταφορὴν εἰς τὴν χερ-
αί, χερσὶν τὸ καὶ τὸν ἑπὶ τὸν καρπὸν.

Ὅταν τὸ χωράφι δὲν ἐπρόκειτο νὰ «ταῖσται» πρὶν εὖν ἄλιν.
ἐλόν τῶν δελανίων, τότε τὰ δελάνια ἐποδοθεύοντο κατὰ τε-
πράδας ἢ ἐξάδας στὸν εὖνον καὶ ἔβλεπον. Ἐπὶ ἦταν εὖ-
κοτὴ ἢ φόρτωσι καὶ ἡ μεταφορὰ τῶν εὖν ἄλιν.

Ἀλινισμός

Ὅταν τὰ δελάνια ξεραίνοντο κατὰ τὴν ἑπὶ τὸν χωραφίου
καὶ ἦταν ἔτοιμα πρὶν ἄλινιστον ἀρχίζε ἡ μεταφορὰ τῶν
εὖν ἄλινιστον, τὰ ἐποδοθεύοντο εἰς σῆρος «κινάρι».

Ὁ ἄλινιστος μεταρὶν ἦταν κοινός, ὅπως τὸ «κινάρι»
ἐποδοθεύοντο ἔξω ἀπὸ τὸ χερσὶν, ἢ εἰς ἄλινιστον ἑπὶ τὸν
αἶμα εἰς εἰδικὴς ἐποδοθεύοντες πρὸς τὴν εὖνιστον ὁ σῆρος.

Ήσαν περιτριγυρισμένα με πέρες «τον άγριον» Αν δει
υπήρχε τέτοιο άλιον κατασκευάσαν στην μέση του περιφέν-
τον κυρταφίου.

Χρησιμοποιούσαν λιγότερη προσοχή στην κατασκευή του άλιου το-
γιατί υπήρχε κίνδυνος να «κατακτείνω», να σκινώθη ή επά-
λειψις του και να χερσίον ο καρπός χύτα. Με ένα φορτωτή
«χοινί» που έβγαζαν από το γατάρι ενός ζώου, έχαρασαν την
περιφέρεια του άλιου (το χρησιμοποιούσαν ως άκτινα κυκλού)
στη μέση του κυρταφίου. Αρχίζε κατόπιν το ζύγιτο των ρι-
ζών του γαταριού, με την τσάπα, και το πότισμα με άφρο-
νο νερό ώστε να σχηματιστή Πηλός, που δουλεύεται και
επαλειφόταν με το «φρουκά» (θεοίνα σκληρή κατωμένη με
βούρλα). Πριν προλάβει ο άλιος να το ξεράνη το σκεπάσαν
με ένα στρώμα από άφρο, που έτσι κολλούσε επάνω στον

ΑΚΑΔΗΜΙΑ

ΑΘΗΝΩΝ

αυτό χύνονταν από άφρο, που έτσι κολλούσε επάνω στον
άλιον, και χύνονταν άφρο. Παλαιότερα χύνονταν επάνω με
αυτό χύνονταν πιο στερεά.

Το άπλωμα άρχιζε αφού πρώτα έτοποθετούσαν στην περιφέ-
ρεια του άλιου μια σειρά δεμάτια «τον άγριον». Τό θέτα-
τε το πρώτο που σπάζουν κατά το άπλωμα, το ρίχνουν πλάμα.
Έπάνω του ρίχνουν στο κόντρα τα υπόλοιπα θέματα γύρω να στε-
κνώνται ελαφρώς όρθια, ώστε αφού γίνη το πρώτο πλάσμα, να
είναι εύκολο να χερσίον το άλιον και από την άλλη πλευρά να
άλιονιστούν και οι κάτω καταβίτες. Τό πρώτο αυτό άπλωμα
λεγόταν «πρώτο στρώμα». Και το άλιον άρχιζε θυμ- θυμ να
τρώγη ένα ένα τα θέματα της «κβάρας» και μετά ένα ένα
τα θέματα του «άγριου».

Τό άλιονισμα γίνεται με ζώα, χωρίς άλιονιστικό. Τα ζώα
βγαίνουν πέντε ως έξι με παράταξι, και άφρονα, τό ένα μετά
άλλο, με χοινί από τον λειμό. Τό πρώτο ζώο φέρει «κα-

πιστρε, δηλ. χαλινάρι δεμένο από το κεφάλι. Την άκρη του "καπιστρινι", κρατεί ο έρχομενος που οδηγεί. Το πρώτο αυτό ζώο λεγόταν "αφαιλιάρικον" (από το αφαιλίζω - κείρων). Όταν τα ζώα κουραζόταν να περιφέρωνται προς μία κατεύθυνση γινόταν αλλαγή. Το "καπιστρι" περνούσαν στο άκραιο ζώο και γινόταν αυτό αφαιλιάρικο, και άρχιζε η περιστροφή προς το αντίθετο κατεύθυνση.

ἔως ἐπ' αὐτό τὸ ἄλκιμα, καὶ τὸ τρίκτο τῶν καλαμῶν
καὶ τῶν σταχυῶν, γίνεται μετὰ τὸ πόδια τῶν ζώων, συνηθίζουσα
τὸ ἄλκιμα μετὰ τὸ «ντουχέν». Τὸ «ντουχέν» εἶναι ἡ
μεγάλῃ σανίδα, ἐλαφρῶς ἀνασηκούμενη πρὸς τὰ ἑπὶ, καὶ
πάνω πλεῖρά τῃ, ὅποια ὑπάρχον ὅχιτες μετὰ τοὺς ὅποιον
ποποθετοῦνται κυκλῶν καὶ ἀπὸ τῶν πέτρων καὶ οἱ ὅποιον
στερεῶνται μετὰ πῖστον ἐπὶ τῇ γῆτι.

ΑΔΗΜΙΑ ΑΘΗΝΩΝ
 Γενεαβαν καὶ οὐν λέγει ἐν χερσὶ Βαρούα· Φερὸντα, ἀπ' οὐνοὶ τὰ ἐπ' αὐτῶν οὐκ ἀποδοῖται τοῖς χερσὶ Νάπτι.

Τὸ Ζέφυλο στὸ πονχέν γινόταν κι' ἓνα γυριστό γονερό ξύλο
τὸ ὁποῖο ἔμπανθε στὸ «γέ» τοῦ ζυγοῦ τῶν βοδιῶν. Ζεπὶ
ἄλλη ἄκρη ἔφερε γάιδαρο, ποὺ γάιδαρε στὸν χαλιῶ τοῦ
πονχεῖοῦ, καὶ τὸ ἔβυραν καὶ βόδια. Τὸ ἀνωτέρω ξύλο
λεγόταν «πονχικό ξύλο», «Ὅταν ἐλάνιζαν κι' ἄλογα τὸ
πονχικό ξύλο, τὸ ἀντιμαθιστούσε ἢ «ζαρχιᾶ».

Τό "ντουχέν" το χρησιμοποιούσαν μόνο στο ελνικιακό του θα-
ριού και του κριθαριού. Για όλα τα άλλα ελνικιακά το
ελνικιακό γινόταν με το πόδι και ξύλον.

Τό ἀδίκημα ὅπως καί τὸ "ντουχέν" ἦταν πάντοτε πρὸ χρίσ-
του καὶ πρὸ ξεκούραστο, γιατί ὁ ἀποκρίστης ἀνέβαινε ἐπάνω
του καὶ τὸν ἐσέρηεν τὸ ζῶα.

Άλλα εργαλεία, τα οποία χρησιμοποιούνται κατά τον ά-
λωνισμό, ήταν το "νιργέν", οι βιουλόχοι, το ντουρτούκ
"του κατσί",

α) Το νιργέν, ήταν ξύλινο και κατέληγε σε τρία ή
τέσσερα δάκτυλα και ένα όρθιο, όπως ακριβώς το άνοιγμα
της χείρας με τον αντίχειρα όρθιο. Άργότερα το κατω
μέρος (ή πλάτη) έγινε σιδερένιο και στερεωνόταν επάνω
σε ξύλο. Με το εργαλείο αυτό μαζεύονταν οι σκορπισμένες
καλατιές και τα στάχνα γύρω στο έλαιο, συγκεντρώνονταν
τα "λείψα", όταν έφτανε η αρχή του λειψάτου ή γύρι-
ζαν τα άλωνα να τριφτεί και το κατω μέρος του.
Ήμουν το χρησιμοποιούσαν για την συκέντρωση του άχυρου
κατά την μεταφορά του με το άχυροτάλο.

β) Ο βιουλόχος είναι η αβέντρα ή όποια από τις τρία άκρη
αυτή κατέληγε το κατω μέρος με κεντρικό βόδινο και
άλλη κατέληγε σε στεφάνι πάνω στην περιφέρεια του οποίου
ήταν ένα βουλολάκι σιδερένιο (και σαν απόχη) αντί
κατάληξη που έχει η αβέντρα του όρχιτατου. - Σκοπός του
εργαλείου αυτού είναι να μαζεύει τις κοπριές της βοδινής
στην ώρα τους, για να την πέφτουν μέσα σε έλαιο.

γ) Το ντουρτούκ, ήταν ένα μικρό δομαρί στη μία πλευρά
του οποίου περνούσαν μία σειρά ξύλινα δόντια. Το δομα-
ρι αυτό στερεωνόταν σε ένα τακρύ ξύλο που την ελεύθερη
άκρη του κρεμούσε ο έργοτης και όρθιος μπορούσε να χει-
ρισθεί τις άκρες του έλαιου και να συγκεντρώσει τα σκο-
ρπισμένα στάχνα ή τα "κότσαλα", πάνω από την "λάμα",
του σιταριού κατά την ώρα του λειψάτου.

δ) Το κατσί ήταν το όργανο με το οποίο παρτίοναι
τα άλογα να τρέξουν. Ήταν μια βέργα, ενός μέτρου περίπου
στη μία άκρη της οποίας προσεδένετο μία "λαχάρα",

Παλαιότερα τάνη σάν καρτσόβεργα εδένετο κιά πλεξίδα
πού τών έρτεαχταν με όκτώ λουρίδες, τις οποίες έβχαζαν
από τό τουλούφι του τυριού όταν άδειαζε. Με τέτοια
πλεξίδα, χατόριζεργη, έδεναν και τό ζρεν, οζό έδεν τον
ζυγού. —

Τά κοπάνιστατα στην αϊδη του σπιτιού.

Ήταν συνήθεια για μικρές παροχές, όσπριων (ρεβίθια,
φακές, φακόλια κκλ.) έκοπάνιζαν επίσης την σιναλή για
νά χρησιμοποιήσουν κατόπιν τις καλαφίες τερ για τό δέει-
μο τών φίλων.

Πολλή φορς όπως όταν τό σπιτι έφτανε από λωτή, σιάς
αρχής τού θέρους, έπήχαναν και λάζευαν σταχνα από τό
χεράφι. Αν τυχάνε νάναν χιόνι, άκόμ, τα έβχαζαν σάν
φούρνο για νά ξεραθούν. Τα κοπάνιζαν με πέτρα
κατά τήν σιναλή, για τό θάβαν, για νά περάσουν
επταριώ, τις όποις άλλες τες έφαιρόταν, για νά πορέψαν,
τό σπιτι, έβαν νά βγή τό κακόνιργιο βισάρι στ' άλώνι. —

Γιά τό κοπάνισα τών σταχών, καλούσαν σάν σπιτι «χιρχινία»,
Ανλ. συχκένερνι, συχκένι ή γετονικιν Πρόσιπιν, όπου
όραδινά και χρήγορα χινόταν ή έρχαβία. (χιρχινία έπαιαν
και σέ άλλες έργασίες. Όπως τό έαβιτο τών παλίων, τό έκκό-
κισα τών μπακκαλιών, τό χνέγιφο αϊτών, κκλ.) Μετά τό
κοπάνισα άπολουθούνε, τ' αποδίνισα σέ τρίτερο όπου
χίνεσαι ρώτε ή έ άλλο «εαχιρκό κέρουε». —

Τό πρόσωπα τό όποιο έλάθναν λίρες σάν «χιρχινία»
σάν πληρωνόςαν, έδέχονταν όπως τά εραταρίστατα, περόστατα
της οικοδογισσας καθώ, κα' τό φαγκτό της. —

Τό λινινα —

Τό λινινα άρχιζε όταν τό άλώνι χινόταν έλαίφα, και

ἐγ' ὅσον φρεσίδε ἀρυεὶς ἀνέμος. -

Κατ' ἀρχὴν μαζεύονται τὰ λειψία πρὸς τὸ κέντρον τοῦ Ἀλωνίου, ἀπὸ τῆς Πλευρᾶς ποῦ θὰ ἔφρχε τὸ ἄχυρο. Ἔπειτα τὸ λεγόμενον «Γιατάκι» μὲ τὸν «γιατῶ», ἢ τὸ «τρυγὸν», στὸ καθαρισμένο αὐτὸ μέρος κάρφωσαν τρεῖς βέργες λιγαριᾶς, γιὰ νὰ ξεχωρίζουν τὸ ἄχυρο ἀπὸ τὸ γιτάρι. Ἐπίσης μαζεύσαν τὰ λειψία, καὶ ἀπὸ τῆς ἀντιθέτης πλευρᾶς γὰ νὰ κάνουν «Γιατάκι» καὶ γιὰ τὸ καθαρογιτάρι. Ἐπὶ τὸ λειψία, ἔπαιρνε τὸ σχῆμα τοῦ Παραλληλογράμμου.

Τὸ λιχνιστὰ γινόταν μὲ τὸν «γιατῶ» (λιχνιστὴρ). Ἡ γιατῶ διὰ πετιώταν κόντρα στὸν ἀέρα, γιὰ νὰ φύγῃ τὸ ἄχυρο καὶ νὰ ὠσθῇ τὸ γιτάρι πρὸς τὴν Πλευρᾶ ποῦ ἔχει καθαριστῇ πρὸ Ἀλωνι. Οἱ δὲ θρυσιόδες, ἐκείνην πολλὰ πηγαίνε-ἔλα πάνω στὸ παραλληλογράμμιον, ὥστε ὅσοποι νὰ φανῇ, στὴν καθαρισμένη Πλευρᾶ τὸ γιτάρι. Τότε ἀρχίζουν ἐκκαθαίρει νὰ ἐκκαθαρίζουν μὲ τὸν «καρποκόμην» τὸ γιτάρι ποῦ ποῖ νὰ ξεστρατίζῃ ἀπὸ τὸν σωρὸ, ἄλλω ἀντιπάλωκα μὲ τὸ «ντουντοῦν» χτενίζει τὸν σωρὸ τοῦ γιταρίου ποῦ σχηματίζεται θυμὸ-θυμὸ καὶ μαζεύει τὰ «κότταλα» (τὰ ἀτριπτα σταχυά). Κι αὐτὸ συνεχίζεσαν ὥσπου ν' ἀπολιχνιστῇ ὅλα τὰ Ἀλωνι (τὰ λειψία).

Τὸ τε, στὴ μέση τοῦ Ἀλωνίου, σχηματίζοταν εἰς ἐπιμήκη σωρὸς θηριῶν, ποῦ λεγόταν «λάμνα». Στὴν ἀριστερᾶ τῆς λάμνας ἦταν συγκεντρωμένα τὰ κότταλα καὶ πέρα ἀπὸ τὴν τρεῖς λιγαρόβέργες ὁ σωρὸς τοῦ ἄχυρου. -

Δὲν ἐπιτρεπόταν νὰ πιοῖν νερὸ μέσα στὸ Ἀλωνι οἱ λιχνιστῶδες, οὔτε νὰ περάσουν πάνω ἀπὸ τὴν λάμνα (νὰ τὴν πιθύνουν). Ὁ λιχνιστὴς ἔπρεπε νὰ βγῇ ἔξω ἀπὸ τὸ ἔσχατον τοῦ Ἀλωνίου νὰ πινῇ τὸ νερὸ ποῦ ζιγοῦσε, φινὴ τυχὸ καὶ βραχὴ τὸ Ἀλωνι. Ἐθιμνεῖτο ἀταξία νὰ περάσῃ καὶ εἰς πάνω ἀπὸ τὴν λάμνα. Ἦθελεν περιφρόνησι πρὸς τὸν ἐυλογημένον.

νο καρπό, -

Μετά η "λάρνα" συγκεντρωνόταν με τον "γιατρά", ο οποίος τραγουδούσε ωρμό, και τραγουδούσαν τὸ ὅλον ἐκείνη τὴ γυναῖκα.

Κατόπιν ἀπλώναν τὰ χράτια γιὰ νὰ γίνῃ ἐπάνω τους τὸ "καλμπουρίστα", τοῦ βιταριῶν, ὥστε νὰ καθαρίζετ' ἀπ' ὅλα τὰ κότσαλα καὶ τὰ χοντράδια. Ὅλο λοιπὸν τὸ βιτάρι περνούσε ἀπὸ τὸ «καλμπούρ» (μεγάλῃ κοσκίνα, μὲ τρίπες μεγάλες ὅσο νὰ περνᾷ τὸ βιτάρι μέσα τους. Τὰ πλέγματα τῆς ἦσαν ἀπὸ λαγάρου βελύκη, ἀπὸ δέρμα γοῖδουριῶ).

Κατὰ τὸ καλμπουρίστα οἱ γυναῖκες μὲ τὰ ἔξτρονκάλια, τραβούσαν τὴν "ἀπαναρίδα", (τὸ νεώτερο ἀκόμη βιτάρι) ποὺ μαζεύσαντες οἱ ἄνδρες τοῦ σωροῦ, καὶ τὴν ἔρριχναν μὲ τὰ κότσαλα γιὰ νὰ ὀλυνιστοῦν μαζί τους.

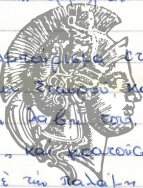
Ὅταν εὐδύνει τὸ καλμπουρίστα ἐπὶ κορυφῇ τοῦ σωροῦ ἔπαιζαν τὰ παιδιὰ τῶν ἑταίρων καὶ ἑταίρεισσαν ἐπ' αὐτὸν τὸν "γιατρά", ἀπὸ τὴν ἄκρην τοῦ. Τὸν ἔχυναν νὰ σταθῇ ὡς καὶ πρὸς "χρόφι", καὶ κρατοῦσαν σφιδάδι ἕως τὸ μένος ποὺ χύνθηκε. Μετὰ τὴν πάλαι τὸν περνοῦσαν ἀσφες παλάτες ὡς οἱ εἶχε ὁ σωρὸς. Μὲ τὸν τρόπο αὐτὸς ὑπελόγιζαν πόσα «χοντράδια στὰρ δα' ἔκ'», καθὲς παλάτη ἀντιστοιχοῦσε μὲ ἓνα χοφάρι. «Ἔνας τσίμπος, ἓνα χοφάρι».

Γονάτιζε μετὰ τ' ἀφεντικὸ θίπτα στὸ σωρὸ, ἔνοτε τὸ σταυρὸ του, νάβουν πολλά τὰ χοφάρια καὶ ἄρχιζε τὸ μέτρημα μὲ τὸ «βνίτς» (δοχεῖον ποὺ ἔπαιρνε 6,5 περίπου ὀκάδες). Εἰκοσι "βνίτσια" ἔνοταν ἓνα χοφάρι (130 ὀκάδες). Οἱ γυναῖκες καὶ οἱ παραχνοὶ ἀνοίχον, κοντὰ στ' ἀφεντικὸ τὰ τσουβάλια, «τὴν χοφάριζαν».

Ὅταν μετρώσαν τὸ βιτάρι, ὅλος ὁ ταίφας τοῦ ὀλυνιστοῦ καὶ πρὸς τὸν ἴδιον τὴν ἑλπίδα δεχόταν τὰ κεράσματα τῆς «τσαρᾶς». ἤλυνον τὰ καλοχωνεμένα τὰβια τῆς

ΑΚΑΔΗΜΙΑ

ΑΘΗΝΩΝ

κὲ τὸς περὶ τὴν "τρανόπειν" γελᾶτα καὶ τὰ βραχά-
τενια «καφίγια» (μελολαμόρονα ἐκ πευκίτζι). Ἄνοιγε καὶ
τὸ μπαγκαλι ἐκ τὸραμ' αὐτὸς κατ'εργασίαν, γυρνοῦσε ἀπὸ
στόφα εἰς στόφα γιὰ ν' ἀκουστοῦν οἱ εὐχὲς : «καλοῦξοῦθ' αὖ-
στα» «ταὶ τ' χρόν' γυροῖτε καλὸν καρδόν» «καλοῦρα-
χουτα».

Τὸ βράδυ κὲ ἐκ ὁρασίᾳ, ἔφταναν, ἀγχολαχῶντα τὰ ζῶα
ἀπὸ τοῦ κῆρος τοῦ εὐλοχήμενου καρποῦ, εἰς τὴν σπίζαν τοῦ
τευχῆ. Τὰ τραβέλια ὁδεύσαν εἰς φρεσκοπλημένο ἀμπάρ, ἀ-
ρωματισμένο ἐκ ριχάνης, βῆγης, ροδάφνης, «ταὶ μυρτιέων»
(μυρτιές) γιὰ νὰ μὴν βερίανθῃ ὁ καρπός.

«Τοῦ δικάτορα».

Ἐπὶ τουρκοκρατίας τοῦτο τὸ ἔθνη γινόταν λεῶνα ἔπρεπε
νὰ ἀφῇ κατὰ δίκην καὶ τὸν «καὶ γὰρ» (καὶ γὰρ) καὶ τὸν «καὶ
ἡ ἀνδρὸς» τοῦ «ὁ ἴδιος» καὶ τὸν «καὶ γὰρ» καὶ τὸν «καὶ γὰρ»
ἡ γιὰ νὰ πάρῃ τὴν ἀδελφὴν ἀνδρὸς. Ὅταν δὲ γινόταν αὐτὸς
τὸ αὐτὸ, ἔβερνε ἀνδρὸς ἐκ ζωῆς νὰ φέρῃ τὴν τοῦρκο
ἀγὰ «καὶ αὐτὸς» (δεκατιστὴ) γιὰ νὰ παρενρεθῇ εἰς τὴν
τρίτην τοῦ σιταρίου καὶ νὰ πάρῃ τὸ δέματόν του. Ἐβάζε
τὸ δέματόν εἰς τραβέλια τὰ ὅποια ἐβράζετε καὶ ἡ ἐπιστροφή
γινόταν ἐκ δύο ζωῶν. Ἐνα γιὰ τὸν ἄγρον καὶ ἕνα γιὰ τὸ
δύνατον τοῦ σιταρίου ποῦ ἔκαψε λαζὶ του.

Στ' ἄλνια πληθυντόταν ἀνάφῃ οἱ περὶ τὰς καὶ οἱ
ἐρχόμενοι τοῦ ἄλνιου.

Τὸ ἄχυρο.

Μετά τὴν ταυτοποίησιν τῶν καρπῶν εἰς ἀμάρια καὶ εἰς
ἀποθήκας, τ' ἄλνια τέλειονταν ἐκ τῆς μεταφοράς τοῦ ἄχρου
εἰς ἀχυρόκατον. Ἡ μεταφορά γινόταν ἐκ τῆς «χαράχια».

Ήταν μεγάλα (διπλά) τσουβάλια κατασκευασμένα με την
 τριχα καλαμικού. Κατασκευάζονταν στην Άγκυρα της Λέ-
 σβου. Ήταν δύσκολη και κουραστική η μεταφορά του άχρουν
 κατι ^{ήσαν υποχωρήσει} μέσα στο λιονήρι να πατούν καλό το χαράγμα
 με άχρυν γιὰ να μπορέσουν να το φορτώσουν στα ζώα.

Επιλογή σπόρων.

Πριν ἀλυσιστούν τα δίδυμα οι γυναίκες έβλεπαν «το χα-
 τσουλόχεμα» Διόλεχαν δηλαδή τα καλύτερα σπόχνα, τα
 πιο θρεμμένα και έβλεπαν τις «χαρταίξες». Μετά κορφολο-
 γούσαν τα στάχυα, δηλ. έβλεπαν τις κορφές των σταχυών γιὰ
 να βρουν το κατώ μέρος των το οποίο έθωπεύτο πιο μεσσητέ-
 νο. Άφου κάθισαν αρκετά χαρταίξες, τις κοπάνιζαν με τις
 κουπανίδες, όπως έχομε αναφέρει και έτσι εξαφάνιζαν τον
 καλλυμένο σπόρο γιὰ να τον έμπορα.

ΑΚΑΔΗΜΙΑ ΑΘΗΝΩΝ

ΦΩΤΙΕΣ ΣΤΗ ΝΑΠΗ.

Το έθιμο της φωτιάς άπαντά και εδώ στη Νάπη της Λέσβου.
 Από είναι οι σπουδαιότερες ένιες φωτιές που παίρνει μέρος
 ολόκληρο το χωριό. Η μία είναι το «κάψιμο του Όβριχίου»
 και τελείται το βράδυ της Αναστάσεως. Η άλλη είναι «του
 Άκτου (Άχουστου) Παράκετον», και τελείται το άναμμα της
 των Παραμονή της Πρωταυγουστίας,

Τελευταία, πρό 12ετίας, ήρθε να προσεβή και τρίτη φω-
 τιά, στις 23 Ιουνίου, παραμονή της Γεννήσεως του Ιωάννου Προ-
 φητου, του Κλήμντα. Το έθιμο αυτό το έφερε στη Νάπη
 οι Πρεσβύτεροι που κατόχεται από το Μέγα της Χίου, και
 έρχισε να παίρνει μεγάλη έκταση, και να τελείται με μεγα-
 λο ενδιαφέρον από την γειτονιά της Εκκλησίας όπου μένει
 ο παπας με την οικογένειά του.

Ἄς περιγράψουμε τὸ καθ' ἑθὺς ἔθρον Ἐσχιστά:

1) Τοῦ καθ' ἑθὺς Οὐβριχοῦ

Ἀπὸ τῆς πρῆτης ἡμέρας τῆς Μεγάλης Τεσσαρακοστῆς ἀρχίζουν νὰ συγκεντρώνονται ἔξω ἀπὸ τὴν ἑκκλησίαν τοῦ χωριοῦ «Ἰβριος Ἰωάννης ὁ Θεολόγος», στὴ θύρα «Λευβάδι», ὅλα τὰ κοῦτσουρα, τὰ ὁποῖα ἴσως ἔβωλα γιὰ τὰ τζόκια τῶν χωριανῶν, λόγῳ τοῦ μεγέθους τῶν καὶ τῆς γενιότητος τῶν γιὰ νὰ χριστεύουν. Ὅλα αὐτὰ κινώντας τὰ στοὺς κατηφορικοὺς δρόμους τοῦ χωριοῦ τὰ παιδιά σπρώχνουν στὸ Λευβάδι καὶ περιμένουν τὴν Μεγάλην Ἡμέραν.

Τὴν Μ. Παρασκευὴ καὶ τὸ Μ. Σάββατο, τὰ παλληκάρια τοῦ χωριοῦ μὲ τὰ ζῶα ἀνέβαιναν στὸ βουνό, ἔκοβαν κλαδιά ἀπὸ πρίνους καὶ τὰ μεταφέρουν στὸ «Λευβάδι», κοντὰ στὰ συγκεντρωμένα κοῦτσουρα. Μὲ τὸ σούρουπο τοῦ Μ. Σαββάτου, ἔβωκαν ἀπὸ τὸ βουνό τὴν ὥραν τῆς ἀναστάσεως, μέχρι τὴν ὥραν τῆς ἀναστάσεως. Τὴν αὐτὴν ἡμέραν, ποὺ τὸ ἔλεγον «κακάβα», συγκεντρώνεται ὁ παιδοκόμος τοῦ χωριοῦ καὶ τὰ παλληκάρια, καὶ ἀνυπόμονα περιμένουν τὴν ὥραν ποὺ ὁ παπὰς θὰ ἔβγαινε ἀπὸ αὐτὴ τῆς ἐκκλησίας γιὰ τὴν Ἀνάστασι. —

Τὸ πανηγύρι ἀρχίζει τὴν ὥραν ποὺ ὁ παπὰς ἔλεγε τὸ «Χριστὸς Ἀνέστη». Τὰ παλληκάρια καὶ τὰ παιδιά μὲ τὸ «Χριστὸς Ἀνέστη» ἀρχίζουν νὰ ρίχνουν σπῆνω στὴ φωτιά τὰ κλαδιά τῶν πρίνων, τὰ ὁποῖα καίγονται μὲ θόρυβο. Οἱ φλόγες τοὺς περνοῦν ἐν ὄψει τὸ καμπαναριό τῆς ἐκκλησίας, οἱ δὲ σπῆνω ἀπὸ τὰ φύλλα τῶν πρίνων, φαίνονται, στὸ σκοτάδι τῆς νύχτας, νὰ φτάνουν ὡς τὸν οὐρανόν. Τὸ θέαμα εἶναι μοναδικόν. Ὁ κοσμὸς γύρω πανηγυρίζει, γιατί ὁ θόρυβος παιδοποιεῖται εἰς πρῶτον καὶ γόνον, εἶναι οἱ κραυγὲς τοῦ Οὐβριχοῦ, ποὺ καίγεται στὴν κόλασιν, τιμωρούμενος γιὰ τὴν ἀδίκην ἑστειρωσιν τοῦ Χριστοῦ.

Και ἐνῷ ὁ παππὶς Σαναγορίζει σὺν ἐκκλησίᾳ γιὰ νὰ συνεχί-
ση τὴν ἱερασιακήν ἀκολουθίαν, ἴδω στο «λευκάδι» τὸ γλέντι
συνεχίζεται ὡσπὺν νὰ ἐξαντληθοῦν ὅλα τὰ κλαδιά.

Καὶ εὐχὰ διχὰ ἀπὸ τῆς «κακάβα», δὲν μὲν παρὰ μόνο ἓνα
συμπῶς ἀπὸ ἀκαθάρτα κάρβουνα. Μόλις τελειώσῃ ἡ ἐκκλησία
καὶ δε σὺκοχένια θὰ μεταφέρῃ μὲ ἑναφτωρὶ ἢ κερατὶδι μερικὰ κάρ-
βουνα ἀπὸ τῆς «κακάβα», στὸ σπίτι της γιὰ νὰ βεσάνῃ τὴν το-
χερίτσα της. Εἶναι ἡ «ἀνεστὴν ἄφουτῶ» ποὺ καὶ δε σπίζε
πρέπει νὰ πάρῃ φεύγοντας ἀπὸ τὴν ἐκκλησίαν. -

2) «Τοῦ Ἀκτοῦ Παράκτου».

Τὸ ἔθιμον τοῦτο τελεῖται τὴν Παραμονή τῆς Πρωταυγουστῆς,
31 Τουλίου, κατὰ τὸ εἰρημικόν.

Ἀπὸ νωρὶς ἢ καὶ τὸ πρωῒ ὁ «καραδόκας» θὰ βχῇ σὺν ἔσοχι
τὰ μαζέλια, ἑρὰ χόρτα, ἑρὰ ἔλαιον, τοῦ, ἑρὰ ἑλαιόνη, τῆς
δυναπτιῶν, τὰ ὅποια ἀφαινοῦν, ἑρὰ συμπῶς ἢ στὰ ἀκαλλιέργητα
(πεκρώδη) κτήματα τῶν χωρῶν.

Ἄλλοτε, τὰ κλαδιά πάντα στὰ ὅποια οἱ μεταξοσιωπτικὲς ἔμεταν
τὰ κοκκοκλιῶν, ἐχρηματοποιούσαν ἵταν τὰ ἀχουρόκλαδα,
γιατὶ τοῖς μεταξοσιωπτικὲς σπνθίζαν νὰ τοῖς ἀποκαλοῦν «ἀχόριον»
Μετὰ τὸ βάζεμα τῶν κοκκοκλιῶν, τὰ κλαδιά ἐκφύσσοντο γιὰ τὴν
ἡμέρα αὐτή. Πολλὰ παῖδιά, ἀπὸ τὰ πῶς ζωρὰ, πιδούσαν
καὶ ἄρπαζαν ἀπὸ τῆς πόρτες τῶν σπιτιῶν, τὰ ξεραμένα μαγιό-
τινα στεφάνια γιὰ νὰ τὰ κουβαλίσουν σαὶ γειτονιά τους.
Γιατὶ γινόταν σθαγνικῶς, ποιά γειτονιά θὰ συγκεντρώσῃ τὰ
περισσότερα ἑρὰ κλαδιά καὶ «ἑρρονόμος», γιὰ νὰ φτιάξῃ τὴν
μεγαλύτερη φωτιά. -

Μὲ τὸ σπασκίνασμα, στὸ τρίτογρατο καὶ δε γειτονιάς σπνθίζαν
τὰ ἀχουρόκλαδα, ἐνῷ γύρω εἶχε λαβωσθῇ ὅλη ἡ γειτονιά ἀπὸ
τὰ πῶς τικρὰ παῖδιά, λῆξι τῆς λῶνιες καὶ γαιγιόδες.

Σε λίγο τὸ χερὶ φεγγεβολοῦσε ὅπῃ τὴ φωτιὴ ποὺ ἔφω-
νотαν φιλότερα ἀπὸ τὴν στέγη τῶν σπιτιῶν. Ἀντρυχοῦσαν τὰ
ἐσφονητὰ τῶν παιδιῶν, καὶ τὰ παλληκάρια παρὶβλῶσαν
πρὸς τὰ πηδῆματα μετὰ τῶν μεγαλύτερῃ φλόγα, ἀσκέτας ἂν
εἶν' ἐπαῖριο θὰ τοῦ ἴεσαν τὸ φρύδι καὶ τὰ φαττόκλαδα καὶ
τὸ μαλλὶ τοῦ θάσαν "καφαλιασμένα".

Ὅταν πέρνουσαν οἱ μεγάλες φλόγες, ἀρχίζαν τὰ πηδῶν οἱ
κοπέλλες, τὰ παιδιά καὶ πρὸς τὸ τέλος οἱ κόρες καὶ γαμπράδες.
Ὁ καθένας ποὺ πηδοῦσε κρατοῦσε πᾶν σὺν κεφαλὴ τοῦ πε-
τῆρα, καὶ γὰρ ἡ πηδῆμα ἔλεγε:

1^η πηδῆμα - Ἄστρον παράκετον.

Ἄστρον παράκετον.

2^η πηδῆμα - Πάπλημα ἐκπλατόν.

Πάπλημα ἐκπλατόν.

3^η πηδῆμα - Πέτρα τὸ κεφάλι μου.

4^η " - Σίδερρον καὶ γὰρ μου. (ἡ πλάτη μου)

5 " - Τζιζιζιζιζι αὐτὸ μου.

καὶ τὸ ἐπανελάμβανε ἑρμὴ φορὴ.

Στὸ τελευταῖον πηδῆμα τὴν πέτρα ποὺ κρατοῦσε ὁ καθένας
τὴν πετοῦσε πᾶν σὺν φωτιᾷ. Ἔγω, μὲ τὴν πέτρην ποὺ πετοῦσα
σὺν τέλος οἱ γριουλιεῖς ἔβηνε καὶ ἡ φωτιᾷ.

Τὰ παλληκάρια πρόφταναν πάνποτε καὶ ἐπισκεπτόζαν ὅλας
τὴς φωτιὰς τοῦ χεριοῦ καὶ ὄφταναν τὴς γυναῖκες καὶ πηδοῦν με-
τὰ τὴν νύχτιά τους, καὶ τὰ ἴενε τὰ ἔσρμα τους.

Ποιὰ ὅμως ἡ σφαιρία τοῦ ἐβίβον αὐτοῦ; Κανείς ἀπὸ τὸ
χερὶ δὲν ἔδωκε μὴ ἐξήγησι. Ἐβγαλε τὸ συμπέρασμα, πῶς
μᾶλλον δελεῖ νὰ θυμίσῃ τὴν παροιμία «... καὶ ἀπ' Ἀλγόνου
χερῶνα». καὶ ὅτε πρέπει ν' ἀρχίσουν οἱ ἐτοιμασίαι. Νὰ προ-
φυλαχτοῦν ἀπὸ τὴν ψύχρη τοῦ ἰσχυρίστου καὶ πᾶν πᾶν χερὶ
βεντῶν. Ἄρα τὴν δὲ ἀπὸ τὴν φωτιᾷ καὶ τοῦ δώσω γερὸ κεφάλι.

ΑΚΑΔΗΜΙΑ

ΑΘΗΝΩΝ

χερὶ μέγῃ, χερὰ ὄργανα, καὶ νὰ περάσουν τὸν χειμῶνα.
Καὶ σὰν τὴν ἀθανασία τοῦ Ἀγγέλου, ποὺ ζωοῦσε ἡ φωνή,
ὅταν ἡ φωνὴ τοῦ τὸν πέρασε πᾶν ἀπ' αὐτὴν.

3) Φωτιὲς τῆς Παραμονῆς τῆς Γεννήσεως τοῦ Ἰωάννου Προδρόμου.
(τοῦ Ἁγίου-Γιάννη τοῦ Βαπτιστῆ). 23 Ἰουνίου. -

Τὸ ὄρθρο μᾶς ἦρθε ἀπὸ τὰ Μιστὰ τῆς Χίου καὶ τὴς πληρε-
φορίας μᾶς τὴν ἔδωσε ἡ Πρεβυτέρα Μαρία Ζερβοῦδου. -

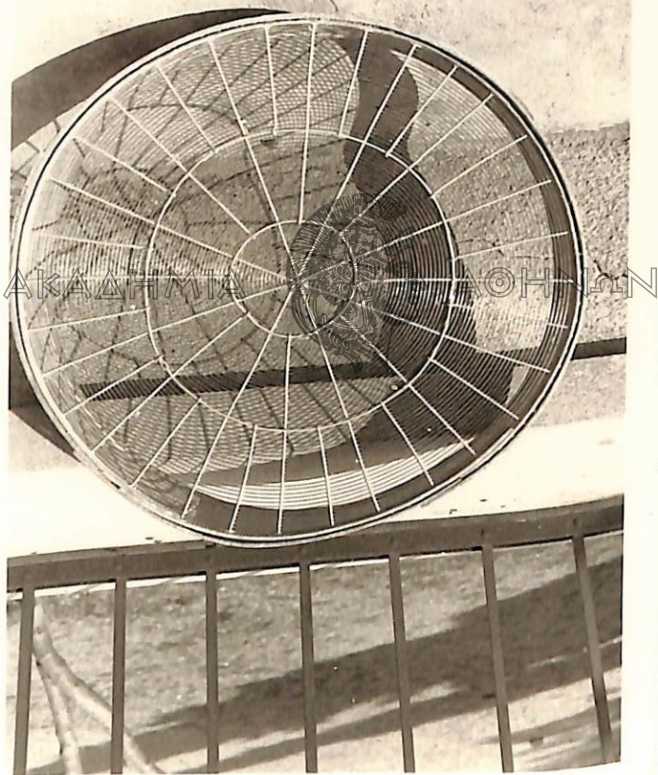
Ὅταν ὁ Ζαχαρίας, ὁ πατέρας τοῦ Ἰωάννου Προδρόμου, ἔβρι-
νε ἀλκοῦ, καὶ ἐντολὴν τοῦ Ἀγγέλου, διὰ τὴν δυσπιστία του,
καὶ γὰρ νὰ χλευάσῃ ἀπὸ τὴν ἐρωτύβειν ἢ τὰ περὰ χεῖρα τῆς
εὐχαριστίας του, ποὺ ἡ χρὶ Ἐλισάβετ θὰ γεννοῦσε παιδί, ἔ-
φυγε στὸ βουνό καὶ ἐκεῖ ἀπέμεινε. Ἦρθε ὅπως τὸ βράδυ
τῆς 23ης Ἰουνίου καὶ τὴν ἑξῆς τῆς ἔπιασαν οἱ πόροι τῆς

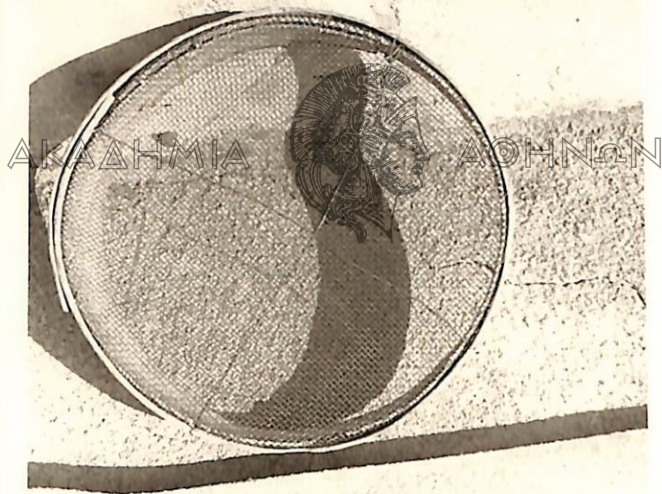
ΑΚΑΔΗΜΙΑ ΑΘΗΝΩΝ

χρῆμα. Πᾶν τὸ ἀδελφὸν τοῦ Ἰωάννη Ζαχαρίου ἔκλεισε καὶ
νὰ ἀναφῶν τρεῖς φωτιὲς (τρεῖς φανούς) μπροστὰ στὸ σπιτι-
τον, γὰρ καὶ ὅτι ἀπὸ τὸ βουνὸ καὶ κάρθη. Τὴν φωτιὲς ὅπως
τὴν εἶδαν καὶ οἱ γειτόνισσες καὶ βγήκαν ἀπὸ περιέργεια νὰ
βῶναι, τί συμβαίνει. Καὶ ὅταν ἔβλεπαν τὸ γεγονός χύριαν
στὸ σπιτὶ τους, πήραν κι' αὐτὲς κλαδιά κι' ἀρχίσαν νὰ αὐ-
φτον φανούς (φωτιὲς). Ἔτσι θὲ λῆξο ὅλο τὸ χωριὸ ἔλαμπε
ἀπὸ τὴς φωτιὲς. Τὸ εἶδε καὶ ὁ Ζαχαρίας ἀπὸ τὸ βουνό καὶ
κίνησε νὰ ὀρῇ, τί συμβαίνει στὸ χωριό. Κι' ἔβλεπε ὅτι γ'
αὐτὸν ἦσαν ὅλοι αὐτοὶ οἱ φανοὶ. Γι' αὐτὸ καὶ ὁ Ἰωάννης,
ὁ γιὸς του, ἠκολούθησε καὶ Φανιστὴς, γιὰ τὴν γεννηθὲν μὲ
τοὺς φανούς.

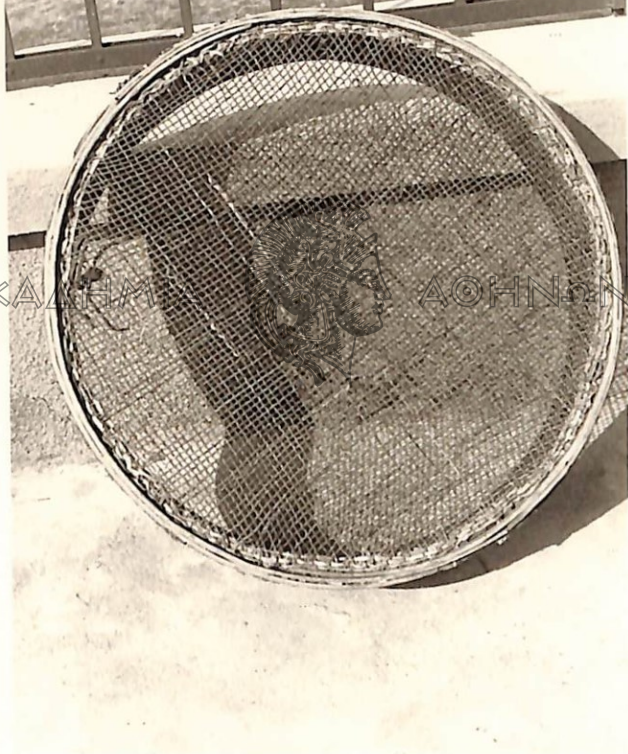
Ἐν ἀνάμνησιν αὐτοῦ τοῦ γεγονότος ἀνέπτυνται οἱ φωτιὲς τῆς
ἡμέρας αὐτῆς. -

Καθὼν τρεῖς αὐροὶ ἀπὸ κλαδιά μπροστὰ στὴν πόρτα τοῦ
σπιτιοῦ τους, τοὺς ὁποῖους προβαλῶνται μὲ τὰ Μαχάρινα

ΑΚΑΔΗΜΙΑ ΑΘΗΝΩΝ

ΑΚΑΔΗΜΙΑ

ΑΘΗΝΩΝ

Τὸς Ἀφροῖν.

✠

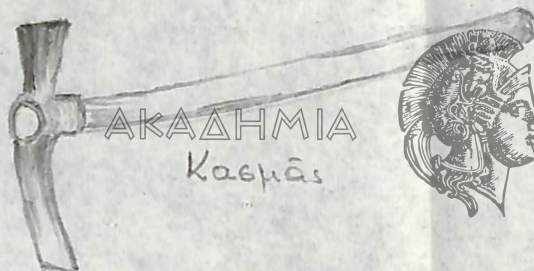
ΑΚΑΔΗΜΙΑ

ΛΟΗΝΩΝ

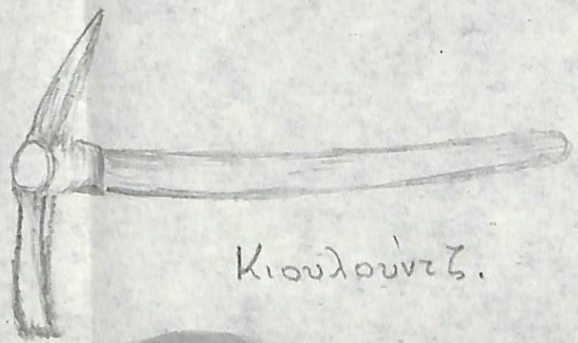
Κλασική

✠

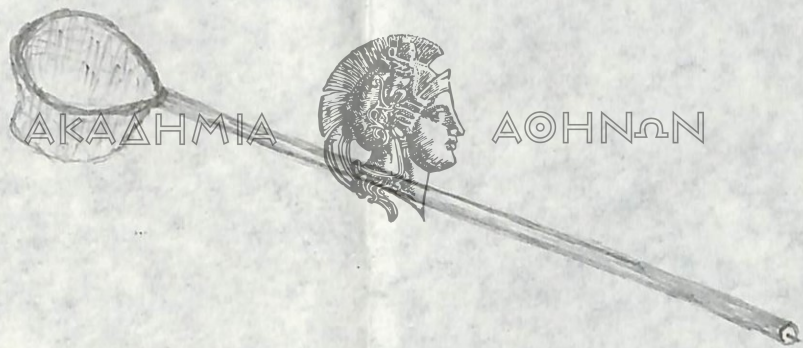
ΑΚΑΔΗΜΙΑ
Καμῆς

ΑΘΗΝΩΝ

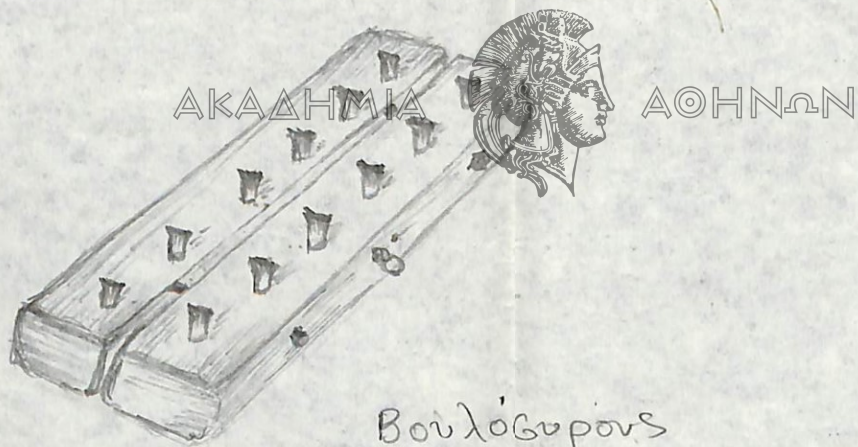
Κιουλουντζ.

≠

Βνιου λόγους.

✱

4